

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**RAČUNOVODSKI PODATKI ZA UGOTAVLJANJE
KAPITALSKE USTREZNOSTI PODJETIJ**

Ljubljana, julij 2008

KLARA BARAN

IZJAVA

Študent/ka Klara Baran izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom dr. Slavke Kavčič, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 1. julij, 2008

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA O FINANČNEM POSLOVANJU PODJETIJ	2
1.1 EKONOMSKO NEDELUJOČI SUBJEKTI	2
1.2 FINANČNA NEDISCIPLINA	4
2 KRATKA PREDSTAVITEV ZAKONA O FINANČNEM POSLOVANJU PODJETIJ	6
2.1 PRAVILA FINANČNEGA POSLOVANJA DELUJOČEGA PODJETJA	6
2.1.1 PRAVILA SKRBNEGA FINANČNEGA POSLOVANJA	6
2.1.2 PRAVILA, KI OPREDELJUJEJO DOLŽNOSTI ČLANOV ORGANA PODJETJA NA PODROČJU FINANČNEGA POSLOVANJA PODJETJA	8
2.2 PRAVILA O IZBRISU GOSPODARSKIH DRUŽB IZ SODNEGA REGISTRA BREZ LIKVIDACIJE	9
3 KAPITALSKA USTREZNOST	10
3.1 OBRAVNAVANJE KAPITALA	10
3.2 KAPITALSKA USTREZNOST	11
3.2.1 USTREZEN OBSEG KAPITALA	12
3.2.2 USTREZNA STRUKTURA KAPITALA	14
4 KAPITALSKA NEUSTREZNOST	16
4.1 KAZALNIKI ZA ZGODNJE ODKRIVANJE KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI	16
4.2 NASTOP KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI	17
4.3 DOLŽNOSTI UPRAVE OZIROMA NADZORNEGA SVETA OB UGOTOVITVI KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI KAPITALSKE DRUŽBE	19
4.3.1 ANALIZA VZROKOV ZA NASTOP KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI	20
4.3.2 UKREPI ZA ZAGOTOVITEV KAPITALSKE USTREZNOSTI	20
4.3.3 NADZORNI SVET	22
5 PRIMER KAPITALSKO NEUSTREZNEGA PODJETJA	22
5.1 PREDSTAVITEV PODJETJA	22
5.2 RAZLOGI ZA NASTOP KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI	26
5.3 PRIPRAVA POROČILA O ZAGOTAVLJANJU KAPITALSKE USTREZNOSTI IN SEZNANITEV S PROGRAMOM UKREPOV ZA ZAGOTOVITEV KAPITALSKE USTREZNOSTI	27
5.3.1 ANALIZA VZROKOV ZA NASTANEK KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI	28
5.3.2 IZVAJANJE UKREPOV ZA ZAGOTOVITEV KAPITALSKE USTREZNOSTI	29
5.3.3 SKLIC SKUPŠČINE ZA SPREJEM UKREPOV, OPREDELJENIH V POROČILU O ZAGOTAVLJANJU KAPITALSKE USTREZNOSTI	30
5.3.4 PREDLOG SKLEPA SKUPŠČINE PODJETJA	31
5.3.5 SKLEP NADZORNEGA SVETA	31

6	<u>KRITIKE ZAKONA O FINANČNEM POSLOVANJU PODJETIJ</u>	33
---	---	----

	<u>SKLEP</u>	35
--	--------------	----

	<u>LITERATURA IN VIRI</u>	38
--	---------------------------	----

KAZALO TABEL IN SLIK

	<u>TABELA 1: PODATKI O PLAČILNO NESPOSOBNIH MALIH PODJETJIH PO SEDEŽU PODJETJA NA DAN 31. JANUAR 1999</u>	3
--	---	---

	<u>TABELA 2: ŠTEVILO PRAVNIH OSEB, KI SO IMELE NEPREKINJENO NAD PET DNI DOSPELE NEPORAVNANE OBVEZNOSTI OD 1991 DO 2002</u>	9
--	--	---

	<u>SLIKA 1: PRIKAZ RAZLIČNEGA POJMOVANJA KAPITALA</u>	11
--	---	----

	<u>SLIKA 2: PRIKAZ DELA KRATKOROČNIH SREDSTEV, FINANCIRANIH Z DOLGOROČNIMI VIRI</u>	12
--	---	----

	<u>TABELA 3: IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA PODJETJA »X, D. O. O.«</u>	23
--	--	----

	<u>TABELA 4: BILANCA STANJA PODJETJA »X, D. O. O.«</u>	24
--	--	----

	<u>TABELA 5: ŠTEVILO PRAVNIH OSEB Z DOSPELIMI NEPORAVNANIMI OBVEZNOSTMI OD LETA 1999 DO 2008</u>	34
--	--	----

UVOD

Neurejen položaj ekonomsko nedelujočih podjetij in finančna nedisciplina sta bila dva izmed glavnih razlogov, da smo v Sloveniji leta 2000 sprejeli zakon o finančnem poslovanju podjetij. Le-ta je uvedel določbo o izbrisu gospodarskih družb iz sodnega registra brez likvidacije in natančneje določil pravila finančnega poslovanja podjetij.

Med pomembne člene zakona o finančnem poslovanju podjetij spada določba, ki opredeljuje kapitalsko ustreznost podjetij. To je dolžnost podjetij, da vedno razpolagajo z ustreznim kapitalom glede na vrsto poslov in tveganja, ki so jim pri tem izpostavljena. Osnovni namen zagotavljanja kapitalске ustreznosti je zmanjševanje tveganja plačilne nesposobnosti podjetij. Finančna in računovodska stroka na kapital gledata z različne perspektive. Z računovodskega stališča je kapital obveznost do lastnikov, ki pred prenehanjem podjetja ne zapade v plačilo, medtem ko finančniki temu prišetejejo še dolgoročni dolg. Pri ugotavljanju kapitalске ustreznosti podjetij zakon o finančnem poslovanju podjetij obravnava kapital s finančnega vidika.

Namen diplomskega dela je natančneje predstaviti pojem kapitalске ustreznosti. Zanima nas, kaj določen obseg in višina kapitala pomenita za kapitalsko ustreznost ter zakaj je slednja pomembna. Prav tako nas zanima, kako kapitalsko ustreznost oziroma neustreznost ugotovimo in s katerimi računovodskimi kazalci si lahko pomagamo pri ugotavljanju kapitalске ustreznosti. Pri tem so pomembne zakonske določbe, ki se naslanjajo na poslovnofinančna načela. Le-ta narekujejo, kakšne so dolžnosti podjetja in kako je podjetje po zakonu dolžno reagirati ob ugotovitvi kapitalске neustreznosti. Na koncu ugotavljamo, ali je zakon po osmih letih uveljavitve namene tudi dosegel.

Diplomsko delo je sestavljeno iz šestih poglavij. Uvodu sledi opredelitev problematike in razlogov za sprejem zakona o finančnem poslovanju podjetij, s katerim je bil sprejet tudi člen o kapitalski ustreznosti podjetij. Sledi poglavje, v katerem je na kratko predstavljen zakon o finančnem poslovanju podjetij (pravila o finančnem poslovanju delujočega podjetja in pravila o izbrisu gospodarskih družb iz sodnega registra brez likvidacije). V tretjem poglavju je opredeljena kapitalska ustreznost s poudarkom na pojmu ustreznostna višina in obseg kapitala. Pri kapitalski ustreznosti podjetij igra pomembno vlogo obratni kapital, ki je prav tako opredeljen v tem poglavju. Tema četrtega poglavja je kapitalska neustreznost. Predstavljeni so računovodski podatki in kazalniki za zgodnje odkrivanje kapitalске neustreznosti. Opredeljeno je, kdaj po zakonu o finančnem poslovanju podjetij nastopi kapitalska neustreznost ter dolžnosti uprave in nadzornega sveta ob ugotovitvi kapitalске neustreznosti. Predstavljeni so nekateri ukrepi, ki jih podjetje lahko izvede, da postane kapitalsko ustrežno. V petem poglavju je podan praktičen primer kapitalsko neustreznega podjetja in predstavljeni ukrepi, ki so jih v podjetju izvedli. V zadnjem poglavju ugotavljamo, ali je zakon o finančnem poslovanju podjetij dosegel svoj namen v zvezi z zagotavljanjem kapitalске ustreznosti podjetij.

Diplomsko delo je zaključeno s sklepom, v katerem so na kratko povzete ugotovitve o omenjeni tematiki.

1 RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA O FINANČNEM POSLOVANJU PODJETIJ

Zakon o finančnem poslovanju podjetij (v nadaljevanju ZFPPod) je predlagala Vlada Republike Slovenije in je bil sprejet 24. junija 1999. V Uradnem listu Republike Slovenije je bil objavljen 8. julija 1999 in je začel veljati 15 dni po objavi, določbe najpomembnejših členov (od 10. do 22.) pa so se začele uporabljati 24. januarja 2000 (ZFPPod, 1999).

Bergant in Plavšak (2000, str. 823) navajata dva razloga za uvedbo ZFPPod, in sicer:

- nerešen položaj ekonomsko nedelujočih subjektov;
- problemi, povezani s finančno nedisciplino.

1.1 Ekonomsko nedelujoči subjekti

Ekonomsko nedelujoči subjekti so subjekti, ki nastopajo na trgu, vendar ne izpolnjujejo osnovnih ekonomskih pogojev, saj ne morejo poravnati svojih zapadlih obveznosti (Šinkovec & Škerget, 1999, str. 425). Bergant in Plavšak (2000, str. 823, 824) iz podatkov, ki jih je zabeležila Agencija Republike Slovenije za plačilni promet (v nadaljevanju APP), ugotavljata, da je bil položaj ekonomsko nedelujočih subjektov res nerešen, in sicer:

- v Sloveniji je bilo v letu 1991 v povprečju 919 pravnih oseb z blokiranimi računi za več kot pet dni, do leta 1998 je to število naraslo na okoli 8.537;
- povprečni znesek neporavnanih obveznosti se je leta 1998 povečal za 15 % v primerjavi z letom 1997;
- število zaposlencev pri pravnih osebah z blokiranimi računi se je od leta 1991 do 1998 zmanjšalo z okoli 220.408 na 57.281;
- leta 1999 je bilo 6.587 pravnih oseb, ki so imele blokiran račun več kot eno leto, od tega 92 % podjetij sploh ni imelo nobenega zaposlenca;
- 92 % vseh pravnih oseb, ki so imele blokiran račun več kot eno leto, sploh ni več poslovalo in ni imelo nobenega premoženja.

Tomc Lampič (1999) iz podatkov APP, ki je takrat vodila evidenco o plačilno nesposobnih pravnih osebah, ugotavlja, da se je plačilna nesposobnost iz leta v leto povečevala, predvsem malih podjetij. 31. januarja 1999 je delovalo 45.713 malih podjetij, od tega 8.406 (16 %) plačilno nesposobnih, med njimi kar 94,97 % malih podjetij. Od tega je bilo največ (85,42 %) takih, ki niso imela nobenega zaposlenca (Tomc Lampič, 1999). V tabeli 1 so prikazani podatki o plačilno nesposobnih malih podjetjih po sedežu podjetja na dan 31. januar 1999.

Tabela 1: Podatki o plačilno nesposobnih malih podjetjih po sedežu podjetja na dan 31. januar 1999

	št. pravnih oseb	povprečni znesek blokacije v mio sit	število zaposlenih	št. pravnih oseb brez zaposlenih	povprečni znesek blokacije v mio sit
LJUBLJANA	3.246	22.404	2.784	2.786	17.206
CELJE	747	8.338	1.031	594	727
KOČEVJE	127	1.467	121	111	1.284
KOPER	531	3.396	288	492	3.127
KRANJ	625	5.348	706	546	4.777
KRŠKO	260	1.972	315	210	1.641
MARIBOR	1.366	14.228	2.628	1.172	12.233
M. SOBOTA	309	3.552	197	273	2.747
N. GORICA	369	3.739	293	324	2.683
N. MESTO	350	2.189	413	298	1.843
POSTOJNA	102	1.044	72	83	803
PTUJ	187	2.107	370	163	1.923
TRBOVLJE	144	1.081	269	103	630
VELENJE	173	1.483	312	137	1.011
skupaj	8.536	72.348	9.799	7.292	52.635

Vir: R. Tomc Lampič, *Upniki kot ribe na suhem*, 1999

Tomc Lampič (1999) navaja še, da je bilo upoštevaje relativne podatke, glede na sedež podjetij največ plačilno nesposobnih malih podjetij v Trbovljah (25,26 %), sledila sta Maribor (24,23 %) in Ljubljana (16,22 %), najmanjši delež blokiranih računov pa je bil na področju Nove Gorice (14,86 %).

1. januarja 1994 je stopil v veljavo Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (v nadaljevanju ZPPSL), ki je upniku omogočil vložitev predloga za začetek stečaja podjetja zaradi neplačila, in sicer že z ustreznimi listinami, ki so izkazovale terjatev, na primer z računom. Prav tako so lahko zaposlenci, če jim delodajalec ni izplačal plač, vložili predlog za začetek stečajnega postopka in s tem zavarovali svoje premoženje. Pri tem terjatev ni bilo treba izkazovati s pravnomočno sodbo ali založiti predujma za kritje stroška do začetka stečajnega postopka, kot je to veljalo pred uvedbo ZPPSL (Bergant & Plavšak, 2000, str. 824, 825).

Kasneje so ZPPSL dopolnili z novim odstavkom, ki naj bi uvedel stečajni postopek po uradni dolžnosti, vendar zaradi stroškov stečajnih postopkov in preobremenjenosti sodišč do implementacije novele ZPPSL-A ni prišlo.

Prav tako je bila predlagana uvedba likvidacije po uradni dolžnosti za pravne osebe, ki niso dosegale minimalnega zneska osnovnega kapitala. Vendar so bila to predvsem podjetja, ki niso imela nikakršnega premoženja, nekatera izmed njih celo nikoli niso poslovala – ta bi predstavljala zgolj stroške.

Likvidacija pomeni prodajo premoženja podjetja, izkupiček pa gre v poplačilo upnikov (Bergant & Plavšak, 2000, str. 828). V likvidacijskem postopku se opravi unovčenje celotnega dolžnikovega premoženja in se sorazmerno poplačajo vsi upniki iz tega premoženja. Ostanek premoženja podjetja se razdeli družbenikom, delničarjem oziroma članom (Bergant & Plavšak, 2000, str. 603).

Kodeks poslovnofinančnih načel (1997) opredeljuje likvidacijo kot način prenehanja podjetja po volji lastnikov (prostovoljna likvidacija) ali po zakonu (prisilna likvidacija), pri čemer ne smejo biti prizadeti interesi upnikov. V likvidacijskem postopku upniki varujejo svoje pravice in interese enako kot pri rednem poslovanju podjetja.

Prostovoljna likvidacija pomeni prenehanje podjetja, pri čemer po opravljenem likvidacijskem postopku podjetje preneha kot pravna oseba (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997). Prisilna likvidacija je postopek, ki ga izvede sodišče, kadar to zakon posebej določa ali kadar zakon sicer predvideva prenehanje pravne osebe z likvidacijo, ne določa pa, kdo likvidacijo izvede (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

Z uvedbo ZPPSL so bili na neki način upniki in njihovo premoženje zavarovani pred neplačniki, vendar je nerešen problem ekonomsko nedelujočih podjetij ostal. Z ZFFPod je Vlada Republike Slovenije želela uvesti postopek izbrisa gospodarskih družb iz sodnega registra brez likvidacije.

1.2 Finančna nedisciplina

Finančna nedisciplina je pereč problem podjetij in pogosta tema razprav v zadnjih letih. Pomeni veliko zamujanje plačil ali celo neporavnane obveznosti dolžnikov upnikom, do katere lahko pride s stečajem ali likvidacijo dolžnika ali pa v primeru, ko terjatev zastara. Finančno nedisciplino lahko opredelimo tudi kot nespoštovanje dogovorjenih zneskov, rokov in načinov poravnanja obveznosti (Mlinarič, 2000, str. 24). Po evropski direktivi o borbi proti plačilnim zamudam je finančna nedisciplina množičen pojav, ko dolžniki svojim pogodbenim partnerjem ne plačajo denarnih obveznosti v pogodbenih rokih in/ali zaradi svojega položaja na trgu izsilijo daljše pogodbene roke plačil, kot jih njihovi upniki lahko dosežejo v pogodbah s svojimi dobavitelji (direktiva 2000/35/EC). K. Vabšek (2002) v svojem članku opisuje dolžnosti, ki se jih moramo po vstopu v Evropsko unijo držati tudi v Sloveniji. Po direktivi

2000/35/EC plačilni roki po pogodbah ne smejo biti daljši od 30 dni, sodišča pa naj bi zagotovila povrnitev iztožene terjatve najpozneje v 90 koledarskih dneh od vložitve upnikove tožbe, ne glede na velikost dolga (K. Vabšek, 2002).

Posledice neporavnanih obveznosti so poleg neporavnane dolga tudi nepotrebni režijski stroški, kot so stroški telefona, poštni stroški, stroški odvetnikov in končno lahko tudi problem velikih terjatev do kupcev. Podjetje, ki čaka na poravnano terjatev, zaradi tega tudi samo ni sposobno poravnati svojih dolgov do dobaviteljev, kar vodi v plačilno nesposobnost podjetja, ki se je nato prisiljeno zadolževati pri finančnih inštitucijah ali svojih dobaviteljih. Vse to vodi v začaran krog neplačil in posledično lahko nekoč uspešna podjetja propadejo.

Vendar za težave niso krivi le dolžniki, temveč tudi upniki, ki odloge plačil pogosto uporabljajo za pospeševanje prodaje, želja po izpolnitvi prodajnih načrtov pa pogosto vodi v sklepanje pogodb z nerednimi plačniki, kar v končni fazi pripelje do finančne nediscipline (Mlinarič, 2000, str. 29). Upnik se pred neplačilom terjatev lahko zavaruje še pred sklenitvijo posla, in sicer s preverjanjem bonitete podjetja, kot so na primer bonitetna poročila Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPES), poročila zasebnih bonitetnih hiš, revizorska poročila, z zavarovanjem terjatev ali z natančnim izpolnjevanjem pogodbe. Pri AJPESU lahko naročniki dobijo informacijo BON-1 ali BON-2. BON-1 je informacija o boniteti poslovanja posameznega podjetja v daljšem časovnem obdobju in vsebuje tudi informacije o morebitnih dospelih neporavnanih obveznostih, BON-2 pa je informacija o plačilni sposobnosti posamezne pravne osebe (Vidic, 2005, str. 29).

Problem finančne nediscipline v Sloveniji je bil najbolj viden po osamosvojitvi Slovenije, ko smo začeli izgubljati trge nekdanje Jugoslavije ter sta se začeli oblikovanje tržnega gospodarstva in lastninjenje družbenega premoženja. Poleg tega so se začele spreminjati vrednote in poslovna morala, tako da so se podjetja, ki na vse te spremembe niso bila pripravljena, znašla v krizi. Problem finančne nediscipline ni bil zakonsko urejen in določen, zamujanje s plačili se je razširilo med podjetji in postalo resen problem v poslovnem svetu. Vzrokov za finančno nedisciplino v Sloveniji je več, med drugimi tudi nezadovoljivo delovanje blagovnega in finančnega trga, neučinkovitost sodstva ter ne nazadnje pomanjkljiva zakonodaja.

V razvitih tržnih gospodarstvih, kot sta na primer Nemčija in Avstrija, problem finančne nediscipline ni tako pereč kot pri nas, saj, kot pojasnjuje Mlinarič (2000, str. 24), finančno nedisciplino obravnava korporacijsko pravo, hkrati pa imajo urejen pravni sistem, razvit informacijski sistem in visoko poslovno moralo udeležencev na trgu z ustreznim strokovnim znanjem. Poleg tega, kot še navaja Mlinarič (2000, str. 34), imajo v Avstiji Zvezo za zaščito kreditov, pri kateri lahko vsi zainteresirani dobijo bonitetne informacije po sprejemljivih cenah.

V Sloveniji so bile zakonsko določene dolžnosti uprave ob prezadolženosti ali plačilni nesposobnosti podjetja, vendar je to veljalo samo za delniške družbe, poleg tega pa ni bilo nikjer določenih sankcij za njihovo kršitev, kar pomeni, da so podjetja ta pravila lahko kršila,

za to pa niso odgovarjala (Bergant & Plavšak, 2000, str. 827). Cilj ZFPPod je bil natančno določiti dolžnosti podjetij na področju finančnega poslovanja in s tem narediti prvi korak k zmanjšanju finančne nediscipline.

2 KRATKA PREDSTAVITEV ZAKONA O FINANČNEM POSLOVANJU PODJETIJ

Pomembna značilnost ZFPPod je, da v nasprotju z ostalimi zakoni nima sankcij, ampak odškodnine, ki so povezane z določenimi ravnanji odgovornih, predvsem na področju finančnega poslovanja podjetja (Mayr, 2000, str. 37). ZFPPod se deli na dva dela: v prvem so opredeljena pravila finančnega poslovanja delujočega podjetja, v drugem pa pravila o izbrisu gospodarskih družb iz sodnega registra brez likvidacije.

2.1 Pravila finančnega poslovanja delujočega podjetja

Finančno poslovanje pomeni zagotavljanje finančnih sredstev, upravljanje s finančnimi sredstvi in njihovimi viri ter razporejanje virov finančnih sredstev, z namenom zagotavljanja pogojev za opravljanje gospodarske dejavnosti (ZFPPod, 1999).

V Mednarodnih standardih revidiranja in mednarodnih stališčih o revidiranju (v nadaljevanju MSR) je temeljno načelo pri pripravljanju računovodskih izkazov predpostavka o delujočem podjetju. Po tej predpostavki se podjetje praviloma obravnava, kot da bo v bližnji prihodnosti nadaljevalo poslovanje in da nima niti namena niti potrebe, da bi prenehalo delovati ali trgovati ali da bi iskalo varstvo upnikov v skladu z zakoni ali drugimi predpisi. Glede na to so sredstva in dolgovi izkazani ob predpostavki, da bo podjetje sposobno v normalnem poslovanju udenariti svoja sredstva in poravnati svoje dolgove (MSR, 2005).

Pravila finančnega poslovanja podjetij lahko razdelimo na dva dela, in sicer na:

- pravila skrbnega finančnega poslovanja in
- pravila, ki opredeljujejo dolžnosti članov organa podjetja na področju finančnega poslovanja podjetja.

2.1.1 Pravila skrbnega finančnega poslovanja

Pravila skrbnega finančnega poslovanja so v ZFPPod opredeljena v členih od 4 do 7, in sicer:

- **4. člen:** Podjetje mora poslovati v skladu z določbami tega zakona in poslovnofinančnimi načeli, ki jih izdaja Slovenski inštitut za revizijo, ustanovljen na podlagi zakona o revidiranju (ZFPPod, 1999).

ZFPPod temelji na opozarjanju na strokovno finančno vodenje poslovanja. Vsa podjetja, na katera se zakon nanaša, so po zakonu dolžna poslovati po poslovnofinančnih načelih, sprejetih 11. decembra 1997, ki jih je izdal Slovenski inštitut za revizijo. Poslovnofinančna načela so tudi podlaga za presojo, ali so člani uprave ravnali s strokovno skrbnostjo oziroma ali so izpolnili svoje dolžnosti, povezane s finančnim poslovanjem podjetja (Bergant & Plavšak, 2000, str. 853).

- **5. člen:** Podjetje mora poslovati tako, da je v vsakem trenutku sposobno pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti ter da je trajno sposobno izpolniti vse svoje obveznosti (ZFPPod, 1999).

5. člen ZFPPod opozarja na dolžnost podjetja o zagotavljanju tako kratkoročne kot dolgoročne plačilne sposobnosti. Kratkoročna plačilna sposobnost je opredeljena kot sposobnost rednega plačevanja v plačilo zapadlih obveznosti (Vidic & Zaman, 2000, str. 42). Poslovnofinančna načela opredeljujejo kratkoročno plačilno sposobnost kot sposobnost podjetja, da v kratkem roku zagotovi potrebna sredstva za pravočasno izvedbo plačil (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997). Pri tem je pomemben inštrument pri zagotavljanju plačilne sposobnosti kratkoročno finančno načrtovanje (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997). To pomeni, da uprava načrtuje denarni tok prilivov in odlivov ter s tem v kratkem času zagotovi možnost poplačila zapadlih terjatev (Šinkovec & Škerget, 1999, str. 429). Ključna vloga podjetja pri zagotavljanju plačilne sposobnosti je nadzor nad gibljivimi sredstvi, tako da optimiziramo sredstva s pospeševanjem prilivov in kontroliranjem odlivov v podjetju (Allman-Ward & Sagner, 2003, str. 96).

Dolgoročna plačilna sposobnost je sposobnost podjetja zagotavljati plačilno sposobnost za celotno obdobje poslovanja podjetja. Opredeljena je tudi kot sposobnost tako gospodariti z viri in naložbami, da je podjetje trajno sposobno poravnati vse svoje obveznosti (Vidic & Zaman, 2000, str. 24). Če podjetje dolgoročno ni plačilno sposobno, lahko pride do stanja, ko so obveznosti podjetja večje od njegovega premoženja – prezadolženost (Šinkovec & Škerget, 1999, str. 429).

- **6. člen:** Kapitalska družba mora zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja pri opravljanju svoje dejavnosti, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (ZFPPod, 1999).

Določbe v zvezi s kapitalsko ustreznostjo veljajo le za kapitalske družbe, ki jih kot take opredeljuje Zakon o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD), to je delniška družba (d. d.), družba z omejeno odgovornostjo (d. o. o.) in komanditna delniška družba (k. d. d.) (Vidic, 2005, str. 27). Le-te so poleg naštetih pravil, po ZFPPod dolžne zagotavljati tudi kapitalsko ustreznost, ki bo podrobneje opredeljena kasneje.

- **7. člen:**

- (1) Podjetje mora redno izpolnjevati dospele obveznosti ter gospodariti z viri in naložbami tako, da je v vsakem trenutku sposobno izpolniti vse dospele obveznosti (ZFPPod, 1999)
- (2) Podjetje mora za zavarovanje pred tveganji plačilne nesposobnosti oblikovati in izvajati politiko rednega upravljanja s plačilno sposobnostjo, ki obsega načrtovanje pričakovanih, znanih in morebitnih denarnih odtokov in zadostnih denarnih pritokov zanje; redno spremljanje plačilne sposobnosti; spremljanje ustreznih ukrepov za preprečitev oziroma odpravo vzrokov plačilne nesposobnosti (ZFPPod, 1999).

2.1.2 Pravila, ki opredeljujejo dolžnosti članov organa podjetja na področju finančnega poslovanja podjetja

Pravila so opredeljena v 8. in 9. členu ZFPPod ter so razdeljena na zagotavljanje pogojev za skrbno finančno poslovanje in spremljanje in obvladovanje tveganj. Skrbno finančno poslovanje pomeni predvsem odgovornost uprave, da podjetje posluje v skladu z ZFPPod in poslovnofinančnimi načeli, kar pomeni ustrezno organiziranje delovanja služb tako, da podatki in informacije ustrezajo potrebam po sprotnem spremljanju, načrtovanju in analiziranju (Bergant & Plavšak, 2000, str. 887).

Spremljanje in obvladovanje tveganj pomeni spremljanje tveganj, ki se odražajo na kratkoročni in dolgoročni plačilni sposobnosti ter hkrati na strani prilivov in odlivov (Šinkovec & Škerget, 1999, str. 431). Tveganje je opredeljeno kot dogodek, ki, če nastopi, negativno vpliva na položaj podjetja oziroma izid njegovega poslovanja (Bergant & Plavšak, 2000, str. 892). Brigham in Daves (2004, str. 29) tveganje definirata kot možnost, da se bo zgodilo nekaj nezaželenega. Njihovo obvladovanje pomeni, da podjetje samo odloča o tem, kaj obvladovati, zakaj obvladovati in kako obvladovati, da bodo dejavnosti podjetja v skladu s cilji podjetja (Bergant & Plavšak, 2000, str. 893). Med poglavitna tveganja podjetja spadajo predvsem tveganja plačilne nesposobnosti, tveganja neizpolnitve stranke, obrestna, valutna in druga tržna tveganja, tveganja okolja itd. Ključnega pomena pri tveganjih je, da jih obvladujemo in s tem preprečujemo motnje v poslovanju (Mayr, 2000, str. 37).

V drugi sklop dolžnosti uprave spadajo ukrepi za zagotovitev kapitalske ustreznosti. Določata jih 10. in 11. člen ZFPPod. Kapitalska ustreznost pomeni dolžnost kapitalske družbe zagotoviti razpolaganje z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja pri svoji dejavnosti, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (ZFPPod, 1999). Kapitalska ustreznost bo podrobneje obravnavana kasneje.

Ukrepi ob nastopu plačilne nesposobnosti oziroma prezadolženosti so opredeljeni v členih ZFPPod 12 in 13. Uprava mora ob nastopu plačilne nesposobnosti sprejeti ukrepe za zagotavljanje plačilne sposobnosti in o njih obvestiti nadzorni svet. Če se plačilna sposobnost

ne vzpostavi v dveh mesecih, je uprava dolžna pristojnemu sodišču predlagati začetek postopka prisilne poravnave ali stečajnega postopka. Enako velja za primer prezadolženosti podjetja, to je, ko so obveznosti podjetja višje od njegovega premoženja. Nato mora uprava pravočasno pripraviti načrt finančne reorganizacije in ga predložiti v treh mesecih od dneva predloga (ZPPSL, 1993). Pri tem je ena glavnih dolžnosti uprave tudi dolžnost enakopravnega obravnavanja upnikov pri določitvi predloga prisilne poravnave.

2.2 Pravila o izbrisu gospodarskih družb iz sodnega registra brez likvidacije

ZGD navaja kot razloge za izbris:

- Če gospodarska družba v dveh zaporednih poslovnih letih ni predložila letnega poročila oziroma letnega računovodskega poročila organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov (ZGD, 2006).

Pooblaščenca organizacija za obdelovanje in objavljanje podatkov je AJPES, kamor morajo gospodarske družbe v treh oziroma osmih mesecih po končanem poslovnem letu posredovati letna oziroma računovodska poročila. Če podjetje v dveh zaporednih letih teh izkazov ne predloži, nastopi izbrisni razlog (Šinkovec & Škerget, 1999, str. 441).

- Če gospodarska družba nima premoženja (ZGD, 2006).

Če podjetje nima premoženja, razlog za njen izbris iz sodnega registra brez likvidacije nastopi, če neprekinjeno v 12-mesečnem obdobju ne opravlja izplačil prek svojega poslovnega računa. Po 12 mesecih blokade so odgovorne organizacije dolžne to sporočiti registrskemu sodišču, da se lahko začne postopek izbrisa.

Tabela 2: Število pravnih oseb, ki so imele neprekinjeno nad pet dni dospele neporavnane obveznosti od 1991 do 2002

Leto	Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi
1991	919
1992	1667
1993	2595
1994	3741
1995	5146
1996	6490
1997	7697
1998	8537
1999	9312
2000	6712
2001	5579
2002	2316

Vir: AJPES, Informacija o pravnih osebah z dospelimi neporavnanimi obveznostmi (od 1991 do januarja 2003), 2003

V tabeli 2 je prikazano število pravnih oseb, ki so imele nad pet dni dospele neporavnane obveznosti od 1991 do 2002. Kot je razvidno iz tabele, je število plačilno nesposobnih pravnih oseb do leta 1999 naraščalo, leta 2000 pa je bil trend rasti prekinjen. Razlogi za njihovo zmanjšanje so, kot navaja AJPES (2003, str.10) predvsem posledica izbrisnega razloga iz 25. člena ZFFPod, ki opredeljuje razlog za izbris gospodarske družbe iz sodnega registra brez likvidacije, če neprekinjeno 12 mesecev ne opravlja izplačil prek poslovnega računa.

- **Če nastopi razlog, ki ga za izbris gospodarske družbe brez likvidacije določa drug zakon (ZGD, 2006).**

Za obveščanje sodišča o nastopu izbrisnega razloga so odgovorni AJPES in banke. Postopek se začne, ko sodišče od odgovornih za posredovanje podatkov prejme ustrezno obvestilo, da podjetje ni delovalo v skladu z zakonom, kar pa mora biti najkasneje v enem mesecu od nastopa izbrisnega razloga. Sklep se vroči podjetju, ki ima dva meseca časa za vložitev ugovora. Temu sledi sklep o izbrisu v primeru, če ni bila zoper le-tega vložena pritožba. Nato registrsko sodišče izbriše gospodarsko družbo iz sodnega registra in izbris objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

3 KAPITALSKA USTREZNOST

ZFFPod določa, da mora kapitalna družba zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja pri opravljanju svoje dejavnosti, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (ZFFPod, 1999).

V tretjem razdelku 11. člena Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (v nadaljevanju ZFPPIPP) je določeno, da je pravna oseba ali podjetnik dolgoročno plačilno sposoben, če je obseg njegovih dolgoročnih virov financiranja zadosten glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljen pri opravljanju teh poslov (v nadaljevanju kapitalna ustreznost) (ZFPPIPP, 2007).

3.1 Obravnavanje kapitala

Z računovodskega stališča je kapital obveznost do lastnikov, ki pred prenehanjem podjetja ne zapade v plačilo. Po slovenskih računovodskih standardih (v nadaljevanju SRS) celotni kapital sestavljajo vpoklicani kapital, kapitalne rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let ali prenesena čista izguba iz prejšnjih let, presežek iz prevrednotenja in prehodno še ne razdeljeni čisti dobiček ali še ne poravnana čista izguba poslovnega leta (SRS, 2006). V SRS je celotni kapital podjetja opredeljen kot obveznost do lastnikov, ki zapade v plačilo, če podjetje preneha delovati, pri čemer se velikost kapitala popravi glede na tedaj dosegljivo ceno čistega premoženja. Opredeljen je z zneski, ki so jih vložili lastniki, ter z zneski, ki so se pojavili

pri poslovanju in pripadajo lastnikom. Zmanjšujejo ga izguba pri poslovanju, odkupljene lastne delnice in lastni poslovni deleži ter dvigi (izplačila) (SRS, 2006).

S finančnega vidika s pojmom kapital razumemo vse dolgoročne vire financiranja podjetja, to so navadni lastniški kapital, prednostni lastniški kapital in dolgoročni dolg (Berk, Lončarski & Zajc, 2004, str. 80).

Pojme, ki jih ZFFPod uporablja in ki jih moramo pri ocenjevanju kapitalske (ne)ustreznosti upoštevati, je treba gledati s finančnega stališča, saj se ZFFPod sklicuje na poslovnofinančna načela, ki opredeljujejo kapital kot stanje celotnega dolgoročnega financiranja podjetja (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

Računovodsko gledano, bi bile to vse dolgoročne obveznosti do virov sredstev, ki poleg lastniških virov financiranja obsegajo tudi dolgoročne dolžniške vire financiranja. S finančnega vidika se dolgoročnim obveznostim do virov sredstev prištejeta še zunajbilančni kapital in pogojni lastniški kapital (Bergant & Plavšak, 2000, str. 860).

Slika 1: Prikaz različnega pojmovanja kapitala

SREDSTVA	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV
RAZLIČNE VRSTE SREDSTEV	KAPITAL *
	DOLGOVI kratkoročne obveznosti dolgoročne obveznosti
ZUNAJBILANČNA AKTIVA	ZUNAJBILANČNA PASIVA

Vir: Lastni prikaz.

Na sliki 1 sta prikazana kapital, gledan z računovodskega stališča (postavke, označene z zvezdico), in kapital, gledan s finančnega stališča (krepko označene postavke).

3.2 Kapitalska ustreznost

Osnovni namen zagotavljanja kapitalske ustreznosti je predvsem zmanjševanje tveganja plačilne nesposobnosti podjetij. Le-ta je odvisna tako od strukture kapitala kot od obsega kapitala, zato s pojmom ustreznosti kapitala označujemo:

- ustrezen obseg (višino) kapitala, ki neposredno zagotavlja dolgoročno plačilno sposobnost podjetja;

- ustrezno strukturo kapitala, ki vpliva na povečanje dobičkonosnosti lastniškega kapitala in s tem na povečanje vrednosti lastniškega kapitala ter posledično na dolgoročno plačilno sposobnost podjetja.

3.2.1 Ustrezen obseg kapitala

S povečevanjem kapitala se praviloma zmanjšuje tveganje v zvezi s plačilno nesposobnostjo podjetij in posledično s kapitalsko neustreznostjo (Bergant, 2000, str. 81).

Pri razlagi ustreznega obsega kapitala je pomemben pojem **obratni kapital** ali načelo ustreznega obratnega kapitala, kot ga opredeljuje Kodeks poslovnofinančnih načel (1997). Obratni kapital je ključnega pomena pri poslovanju podjetja, njegovo pomanjkanje pa je pogosto razlog za neuspeh podjetij (Mason, 2003, str. 65).

Na splošno obratni kapital predstavlja razliko med obveznostmi do dolgoročnih virov in dolgoročnimi naložbami. Torej je predstavljen kot tisti del kapitala, ki financira kratkoročna sredstva. Viden je kot presežek obveznosti do dolgoročnih virov nad dolgoročnimi naložbami in ta presežek financira kratkoročne naložbe (Bergant, 2000, str. 82). Vidic in Zaman (2000, str. 42) menita, da je optimizacija obratnega kapitala ključnega pomena z vidika dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja. Obratni kapital je prikazan na sliki 2.

Slika 2: Prikaz dela kratkoročnih sredstev, financiranih z dolgoročnimi viri

SREDSTVA	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV
DOLGOROČNA SREDSTVA	DOLGOROČNI VIRI
	OBRATNI KAPITAL
KRA TKOROČNA SREDSTVA	KRA TKOROČNI VIRI

Vir: D. Vidic & M. Zaman, Računovodski kazalniki v povezavi z zakonom o finančnem poslovanju podjetij, 2000, str. 42.

Obratni kapital (OBK) lahko izrazimo tudi s formulo:

$$OBK = KAP - DN \quad (1)$$

Pri tem pojem kapital (KAP) obsega lastniški kapital in dolgoročne obveznosti, dolgoročne naložbe (DN) pa obsegajo opredmetena osnovna sredstva, dolgoročne finančne naložbe, neopredmetena dolgoročna sredstva in dolgoročne terjatve iz poslovanja.

Ko so dolgoročne naložbe večje od dolgoročnih virov, je obratni kapital podjetja negativen, oziroma ga sploh ni in so dolgoročne naložbe deloma kratkoročno financirane. To za podjetje pomeni večje tveganje pri zagotavljanju kratkoročne plačilne sposobnosti. Vendar pa tudi položaj, ko podjetje razpolaga z obratnim kapitalom (ko so dolgoročne obveznosti manjše od dolgoročnih sredstev), še ne pomeni, da je problem kratkoročne plačilne sposobnosti rešen, saj mora biti ustrezen tudi obseg obratnega kapitala (Bergant & Plavšak, 2000, str. 862).

Po splošnem načelu, ki v največji meri zmanjšuje tveganje kratkoročne plačilne sposobnosti, naj bodo vsa dolgoročno vezana sredstva v poslovanju tudi dolgoročno financirana (Vidic & Zaman, 2000, str. 42). V podjetju so dolgoročno angažirana sredstva v obliki dolgoročnih naložb, zalog in kratkoročnih terjatev do kupcev, na strani obveznosti pa so poleg dolgoročnih virov financiranja dolgoročen vir tudi obveznosti do dobaviteljev. Obratni kapital naj bi financiral tisti del terjatev in zalog, ki ni financiran z obveznostmi do dobaviteljev (Bergant, 2000, str. 82).

3.2.1.1 Optimalni obratni kapital

Definicija optimalnega obratnega kapitala izhaja iz predpostavke, da je pri danem obsegu poslovanja optimalni obratni kapital odvisen od povprečnega plačilnega roka kupcev in vezave zalog na eni strani ter od povprečnega plačilnega roka dobaviteljev na drugi strani. To lahko izrazimo (izpeljemo) z enačbo:

$$OBK_{opt} = K_{opt} \times KN \quad (2)$$

Optimalni obseg obratnega kapitala (OBK_{opt}) je torej odvisen od optimalne stopnje dolgoročnega financiranja kratkoročnih naložb (K_{opt}), pri čemer predpostavljamo, da je potreben določen obseg kratkoročnih naložb (KN) za zagotavljanje določenega obsega poslovanja.

Stopnja dolgoročnega financiranja kratkoročnih naložb pa je le druga oblika kratkoročnega koeficienta (KK), od koder vidimo, da je optimalno stopnjo dolgoročnega financiranja kratkoročnih naložb (K_{opt}) možno izračunati iz optimalnega kratkoročnega koeficienta (KK_{opt}):

$$KK = 1/(1-K) \quad (3)$$

Optimalni kratkoročni koeficient (KK_{opt}) je opredeljen kot razmerje med kratkoročnimi naložbami in kratkoročnimi obveznostmi ter je torej pri določenem obsegu poslovanja odvisen od povprečnega koeficienta obračanja kratkoročnih obveznosti ($K_{obr\ KO}$) in od povprečnega koeficienta obračanja kratkoročnih naložb ($K_{obr\ KN}$). Lahko ga izrazimo kot:

$$KK_{opt} = (\text{prihodki/odhodki}) \times (K_{obr\ KO} / K_{obr\ KN}) \quad (4)$$

Vrednost optimalnega kratkoročnega koeficienta (KK_{opt}) je določena s prihodki in odhodki ter s povprečnima koeficientoma obračanja kratkoročnih obveznosti ($K_{obr\ KO}$) in kratkoročnih naložb ($K_{obr\ KN}$). Med najenostavnejše pristope k izračunu optimalnega obratnega kapitala za podjetja spada model koeficientov obračanja, ki ga prikazuje enačba (5):

$$OBK_{opt} = (\text{lastna cena letnih prihodkov od prodaje} / 365 \text{ dni}) \times (\text{št. dni vezave denarja}) \quad (5)$$

3.2.1.2 Rezerva obratnega kapitala

Vsako podjetje je izpostavljeno tudi določenim tveganjem, kamor štejemo predvsem tveganja plačilne nesposobnosti, tveganja neizpolnitve nasprotne stranke, obrestna, valutna, tržna in druga tveganja. Le-ta so odvisna od panoge oziroma dejavnosti, ki jo podjetje opravlja.

Posledice teh tveganj se lahko kažejo kot izpad pričakovanih prihodkov, kot povečanje stroškov ali odhodkov in v končni fazi lahko ogrozijo dolgoročno plačilno sposobnost. (Bergant & Plavšak, 2000, str. 866). Zato je za podjetje nujno, da poleg obratnega kapitala, ki izhaja iz predvidenih koeficientov zalog, terjatev do kupcev in obveznosti do dobaviteljev, upošteva tudi tveganje in z njim rezervo obratnega kapitala. Višina le-tega je odvisna od višine tveganj, ki sta jim posamezna panoga in posamezno podjetje izpostavljena.

Optimalnemu obratnemu kapitalu dodamo še rezervo obratnega kapitala (R_{obk}):

$$OBK_{ustr} = OBK_{opt} + R_{obk} \quad (6)$$

Tako dobimo ustrezen obseg obratnega kapitala (OBK_{ustr}). Če enačbo (6) vstavimo v enačbo (1) in dodamo rezervo, dobimo:

$$KAP_{ustr} = DN + OBK_{opt} + R_{obk} \quad (7)$$

Za podjetje so pri določitvi kapitalске ustreznosti (KAP_{ustr}) ključnega pomena dolgoročne naložbe (DN), optimalni obseg obratnega kapitala (OBK_{opt}) in rezerva obratnega kapitala (R_{obk}). Velikost vseh teh dejavnikov pa je odvisna od podjetja samega oziroma njegovega finančnega položaja, obsega poslovanja in od panoge, v kateri posluje. Zato splošne formule oziroma splošnih določil o višini teh dejavnikov ni. Vendar lahko vsako podjetje zase relativno natančno izračuna svoj optimalni kapitalski količnik.

3.2.2 Ustrezna struktura kapitala

Glede na vir financiranja ločimo lastniški in dolžniški kapital. Lastniški kapital vplačajo družbeniki ali delničarji, medtem ko dolžniški kapital predstavlja dolgoročne obveznosti podjetja.

Glede na strukturo lastniškega kapitala lahko lastniški kapital ločimo na osnovni kapital, vplačani presežek kapitala, rezerve, preneseni čisti dobiček oziroma izgubo iz prejšnjih let in nerazdeljeni čisti dobiček oziroma izgubo tekočega leta (SRS, 2006).

Osnovni kapital je nominalno opredeljen v statutu podjetja in so ga temu ustrezno vpisali oziroma vplačali lastniki podjetja. Glede na vrsto podjetja se pojavlja kot delniški kapital (pri

delniških družbah); kapital z deleži (pri drugih gospodarskih družbah) ali kapitalska vloga (pri podjetjih posamičnih lastnikov) (SRS, 2006).

Rezerve so namensko zadržani del čistega dobička, ki se uporabljajo za poravnavanje možnih izgub v prihodnjih letih in povečanje osnovnega kapitala. Oblikujejo se, dokler ne dosežejo 10 % vrednosti osnovnega kapitala oziroma vrednosti, določene s statutom podjetja.

Preneseni čisti dobiček je ostanek tedanjega čistega dobička, ki ni v obliki dividend ali drugih deležev razdeljen lastnikom kapitala, pa tudi ne namensko opredeljen kot rezerva.

Prenesena čista izguba iz prejšnjih let je izguba, ki ni poravnana s čistim dobičkom poslovnega leta in z nabranimi drugimi sestavinami kapitala, predvsem z rezervami ali dobičkom prejšnjih let; kot takšna zmanjšuje celotni kapital (SRS, 2006).

Nerazdeljeni čisti dobiček ali izguba poslovnega leta je dobiček ali izguba, nastala v tekočem poslovnem letu, od katerega je bil obračunan davek od dobička.

Dolžniški kapital predstavlja predvsem dolgoročne dolgove in druge dolgoročne obveznosti podjetja. Prednosti dolžniškega kapitala so, kot jih navaja Kodeks poslovnofinančnih načel (1997), da se obresti na dolžniški kapital štejejo kot odbitna postavka pred ugotovitvijo davčne osnove; da imajo upniki stalno določen donos in da ob večjem donosu podjetja lastnikom ostane celoten presežek; da podjetje ni izpostavljeno tveganju zmanjšanja vrednosti delnice, ki se pojavi ob novi izdaji delnic, in da so stroški financiranja manjši.

Slabosti dolžniškega kapitala pa so zlasti, da se z večjo zadolženostjo podjetja običajno povečuje tudi obrestna mera; da, ko podjetje nima dovolj prihodkov za kritje obresti, lahko pride do stečaja (če lastniki ne pokrijejo primanjkljaja, in če upniki nimajo dovolj potrpljenja ali zaupanja, da se bo položaj izboljšal) in da je politika podjetja bolj odvisna od upnikov (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

Kot prednost lastniškega kapitala v primerjavi z dolžniškim literatura pogosto omenja večjo odzivnost podjetja pri sprejemanju novih projektov in manjše finančno tveganje, na drugi strani pa so slabosti višji stroški financiranja oziroma nižja dobičkonosnost obstoječega kapitala (Kleindienst, 2000, str. 47). V stabilnem tržnem gospodarstvu je lastniški kapital praviloma najdražji vir financiranja, najcenejši pa so kratkoročni dolgovi (Bergant & Plavšak, 2000, str. 869).

Povečevanje dolžniškega kapitala v strukturi podjetja zaradi delovanja finančnega vzvoda (pri istočasnem povečevanju obsega poslovanja pa še zaradi delovanja poslovnega vzvoda) povečuje dobičkonosnost lastniškega kapitala, kadar je dobičkonosnost vseh sredstev podjetja večja od stroškov dodatnega dolžniškega kapitala, in nasprotno, zmanjšuje dobičkonosnost lastniškega kapitala, kadar so stroški dolžniškega kapitala večji od dobičkonosnosti vseh sredstev podjetja (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

S povečevanjem dolžniškega kapitala se povečuje tudi spremenljivost dobičkonosnosti oziroma tveganje lastniškega kapitala. Zato se vrednost enote navadnega lastniškega kapitala povečuje z rastjo dolžniškega kapitala v strukturi kapitala do neke stopnje (optimalna struktura kapitala), pri kateri so najnižji stroški financiranja, nato pa se začne zmanjševati (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

Pri določanju strukture kapitala gre v prvi vrsti za odločitve glede tveganja in dobičkonosnosti. Če podjetje v svoji strukturi uporablja več dolga, gre za večje tveganje pri poslovanju podjetja in posledično lastniki pričakujejo višjo dobičkonosnost kapitala. Enako velja obratno: če podjetje v svoji strukturi razpolaga predvsem z lastniškim kapitalom, gre za manjše tveganje in praviloma nižjo dobičkonosnost. Kot pravita F. Brigham in R. Daves (2004, str. 516), je optimalna struktura kapitala pri tisti višini tveganja in dobičkonosnosti, kjer je cena delnice podjetja najvišja.

4 KAPITALSKA NEUSTREZNOST

Kapitalska neustreznost pomeni, da podjetje ne razpolaga z ustreznim obsegom kapitala glede na vrsto poslov, ki jih opravlja, in glede na tveganja, ki jim je pri tem izpostavljeno (Bergant & Plavšak, 2000, str. 903).

4.1 Kazalniki za zgodnje odkrivanje kapitalske neustreznosti

Za zgodnje odkrivanje kapitalske neustreznosti obstaja več možnosti izračuna. Eni izmed njih so kazalniki stanja financiranja:

$$\text{Delež kapitala v financiranju} = \text{kapital} / \text{obveznosti do virov sredstev} \quad (8)$$

Kazalnik prikazuje lastniško financiranje vseh sredstev podjetja. Večji kot je delež sredstev, financiran s kapitalom, manj je podjetje finančno tvegano za upnike. Kazalnik je pomemben za upnike, ki želijo oceniti, kakšna je tveganost glede vračil glavnice in obresti oziroma kako dodatno posojilo vpliva na finančno tveganost podjetja. Lastnike zanima finančno tveganje v povezavi z dobičkonosnostjo. Praviloma bolj ko je podjetje finančno tvegano (manj ko ima kapitala), višjo dobičkonosnost kapitala zahtevajo. Višja vrednost kazalnika pomeni večjo varnost naložb upnikov in stabilnost donosov lastnikov ter hkrati kapitalsko ustreznost podjetja, vendar pa je financiranje podjetja s kapitalom ena najdražjih oblik financiranja podjetja in lahko pomeni neracionalno financiranje z dražjimi viri sredstev.

$$\text{Delež dolga v financiranju} = \text{dolg} / \text{obveznosti do virov sredstev} \quad (9)$$

Delež dolga v financiranju (ali stopnja dolžniškosti financiranja) nam pove, kolikšen delež sredstev podjetja je financiran z dolžniškim kapitalom, ki zahteva redno plačevanje obresti (Juričič, 2006, str.

137). Majhna vrednost tega kazalnika pomeni varno naložbo upnikov v podjetje, medtem ko za lastnike pomeni dražje financiranje, in obratno. Na splošno ta kazalnik prikazuje zadolženost podjetja in je precej podoben prejšnjemu.

$$\text{Finančni vzvod} = \text{dolg} / \text{kapital} \quad (10)$$

Glede najugodnejšega razmerja finančnega vzvoda (ali koeficient dolgovno – kapitalskega razmerja) so v literaturi različna mnenja. Vidic in Zaman (2000, str. 41) pravita, da je za podjetja praviloma najugodnejša struktura 1 : 3 v korist kapitala. Juričič (2006, str. 137) pa to razmerje optimira z 1 : 1. Ob nastopu kapitalске neustreznosti ZFPPod odreja odpravo le-te z dokapitalizacijo osnovnega kapitala. S tem se finančni vzvod zmanjša in tako pride do izboljšanja kapitalске ustreznosti.

Absolutna vrednost naštetih kazalnikov pa ne daje zadostnih informacij. Kazalnike je treba proučevati v času in jih primerjati s panogo oziroma s sorodnimi podjetji.

$$\text{Delež trajnega in dolgoročnega financiranja} = (\text{kapital} + \text{dolgoročne rezervacije} + \text{dolgoročni dolgovi}) / \text{obveznosti do virov sredstev} \quad (11)$$

Večji kot je kazalnik, večja je kapitalska ustreznost. Vendar se tudi tukaj postavi vprašanje optimalnega financiranja. Če je ta kazalnik relativno velik, pomeni, da je podjetje sicer kapitalsko ustrezno, saj velik delež dolgoročnih virov financiranja odpravlja tveganja v zvezi s kratkoročno plačilno sposobnostjo, vendar pa so dolgoročni viri v povprečju dražji od kratkoročnih (Vidic & Zaman, 2000, str. 41).

Za podjetja je ključnega pomena, da glede na svojo panogo in finančni položaj ugotovijo čim bolj optimalno strukturo in višino kapitala. Le-ti se od podjetja do podjetje razlikujeta, prav tako pa svojo vlogo igra tudi čas.

4.2 Nastop kapitalске neustreznosti

Ker je kapital, kot ga opredeljuje ZFPPod, seštevek višine kapitala in dolgoročnih obveznosti podjetja ter zunanjebilančnega kapitala, lahko dejanski kapital opredelimo z enačbo:

$$K_{\text{dej}} = K + DD \quad (12),$$

kjer K_{dej} označuje dejanski kapital, K opredeljuje višino kapitala, DD pa opredeljuje dolgoročne obveznosti oziroma dolgove podjetja. Ko je dejanski kapital podjetja manjši od ustreznega kapitala podjetja, nastopi kapitalska neustreznost podjetja. Ustrezní kapital smo opredelili z enačbo (7). Če združimo enačbi (7) in (12), dobimo:

$$K + DD < DN + OBK_{\text{opt}} + R_{\text{obk}}; \text{če je } K_{\text{dej}} < K_{\text{ustr}} \quad (13)$$

Poleg tega Kodeks poslovnofinančnih načel (1997) navaja, da je podjetje v težavah, kadar njegove finančne zmogljivosti nakazujejo, da bo v bližnji prihodnosti prišlo do finančnega zloma, če vodstvo ne bo ustrezno ukrepalo. Med znaki za takšno stanje ni nujno plačilna nesposobnost podjetja, temeljni kazalnik bližajočih se težav je dobičkonosnost kapitala podjetja, ki je običajno bistveno manjša od dobičkonosnosti kapitala, značilne za dejavnosti, v katerih podjetje posluje. Glede dobička je za podjetje, ki se približuje težavam, značilna podpovprečna dobičkonosnost v vrsti zaporednih obdobj, ki vodijo v obdobja izgube in plačilne nesposobnosti (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

Ker je ne samo vsaka panoga, ampak tudi vsako podjetje pri svojem poslovanju specifično, splošne formule, s katero bi lahko ugotovili kapitalsko ustreznost oziroma neustreznost, ni. Kljub temu ZFFPod določa, in to velja za vse panoge in vse kapitalske družbe, da kapitalska neustreznost podjetja nastopi, ko je izguba tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami prejšnjih let dosegla polovico osnovnega kapitala podjetja. Juričič (2006, str. 135) je enačbo za ugotavljanje kapitalske neustreznosti podjetij opredelil:

$$\text{Kapitalska neustreznost} \rightarrow \frac{\text{izguba tekočega leta} + \text{prenesena izguba}}{\text{osnovni kapital}} < 0,5 \quad (14)$$

Bergant in Plavšak (2000, str. 904) sta navedeno prikazala s spodaj navedenim primerom. Računovodsko gledano, je kapital sestavljen iz naslednjih postavk:

osnovni kapital (ki se izkazuje v nominalnem znesku osnovnega kapitala)
 + vplačani presežek kapitala
 + rezerve
 + dobiček (tekočega leta in nerazporejeni dobiček preteklih let)
 – izguba (tekočega leta in nepokrita izguba preteklih let)

= kapital

Če prikažemo s številkami:

	primer 1	primer 2
osnovni kapital	5.000,00	5.000,00
vplačani presežek kapitala	0,00	0,00
rezerve	0,00	6.000,00
dobiček	0,00	0,00
izguba	2.500,00	2.500,00
kapital	2.500,00	8.500,00

V obeh primerih je izguba dosegla polovico osnovnega kapitala, vendar je v primeru 1 izgubo možno pokriti le v breme osnovnega kapitala, v primeru 2 pa je izgubo mogoče pokriti v breme rezerv, če se skupščina odloči za ta sklep ob obravnavanju letnega poročila uprave.

4.3 Dolžnosti uprave oziroma nadzornega sveta ob ugotovitvi kapitalne neustreznosti kapitalne družbe

Ena izmed pomembnih dolžnosti uprave na področju finančnega poslovanja je pravočasna ocenitev finančnega položaja podjetja. Zakon namreč določa, da mora uprava najkasneje ob izdelavi letne bilance stanja ugotoviti kapitalno neustreznost, kar pomeni, da mora ob kapitalni neustreznosti najkasneje dva meseca po zaključku poslovnega leta pripraviti poročilo o zagotavljanju kapitalne ustreznosti in začeti izvajati ukrepe. Dvomesečni rok za izdelavo poročila o zagotavljanju kapitalne ustreznosti torej začne teči z dnem, ko je kapitalna neustreznost ugotovljena oziroma bi morala biti ugotovljena (Bergant & Plavšak, 2000, str. 906).

Za člane nadzornega sveta velja, da morajo izvajati nadzor nad vodenjem poslov. Zato je njihova dolžnost, da ob kapitalni neustreznosti podjetja od uprave zahtevajo predložitev ustreznih poročil in izvedbo ukrepov.

ZFPPod v 10. členu posebej določa dolžnosti uprave ob nastopu kapitalne neustreznosti podjetja, in sicer:

(1) Če se pri izdelavi letne oziroma vmesne bilance stanja ugotovi, da kapitalna družba ne razpolaga z ustreznim kapitalom, glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja pri opravljanju svoje dejavnosti, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (v nadaljevanju kapitalna neustreznost), mora uprava:

- analizirati vzroke za nastop kapitalne neustreznosti ter najkasneje v dveh mesecih izdelati načrt možnih ukrepov, potrebnih za zagotovitev kapitalne ustreznosti (v nadaljevanju poročilo o zagotavljanju kapitalne ustreznosti), in ga predložiti nadzornemu svetu;
- začeti izvajati ukrepe, opredeljene v poročilu o zagotavljanju kapitalne ustreznosti, ki so v njeni pristojnosti (na primer: vpoklic presežkov v osnovni kapital);
- sklicati skupščino in ji predlagati, da sprejme ukrepe, opredeljene v poročilu o zagotavljanju kapitalne ustreznosti, ki so v njeni pristojnosti (na primer: povečanje osnovnega kapitala kapitalne družbe s sočasnim zmanjšanjem osnovnega kapitala zaradi pokrivanja nepokrite izgube).

(2) Domneva se, da je nastopila kapitalska neustreznost kapitalske družbe, če je izguba tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami dosegla polovico osnovnega kapitala družbe.

(3) Nadzorni svet mora izdelati mnenje k poročilu uprave o zagotavljanju kapitalske ustreznosti.

(4) Uprava mora gradivu za sklic skupščine iz 3. točke prvega odstavka tega člena priložiti poročilo o zagotavljanju kapitalske ustreznosti z mnenjem nadzornega sveta.

4.3.1 Analiza vzrokov za nastop kapitalske neustreznosti

Z analizo vzrokov kapitalske neustreznosti mora uprava ugotoviti, zaradi katerih dejavnikov je prišlo do kapitalske neustreznosti. Pomemben dejavnik vplivanja na kapitalsko neustreznost je obratni kapital, torej dolgoročno financiranje kratkoročnih naložb. Uprava mora pri analizi vzrokov za nastanek kapitalske neustreznosti torej analizirati gibanja, ki so vplivala na povečanje obsega potrebnega kapitala oziroma na zmanjšanje dejanskega kapitala (Bergant & Plavšak, 2000, str. 907).

Pri načrtu možnih ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti igrata pomembno vlogo dolgoročno finančno načrtovanje in potreben oziroma ustrezen obseg kapitala (Bergant & Plavšak, 2000, str.908). Načrt možnih ukrepov je namreč odvisen tako od finančnega položaja podjetja kot tudi od vzrokov za nastanek kapitalske neustreznosti.

Pri dolgoročnem finančnem načrtovanju so potrebne informacije o poslovanju podjetja v preteklosti in informacije v zvezi z načrtovano dolgoročno plačilno sposobnostjo, pri čemer potrebujemo tudi informacije o potrebnem obratnem kapitalu glede na predviden obseg poslovanja in načrtovane dolgoročne naložbe, predvidenem gibanju in vzrokih sprememb neto kratkoročnih dolgov ali neto kratkoročnih terjatev ter informacije o vplivu okolja na tveganja, ki jim je podjetje izpostavljeno (Bergant & Plavšak, 2000, str. 871,872).

4.3.2 Ukrepi za zagotovitev kapitalske ustreznosti

Ker ima kapitalska neustreznost več ravni, morajo biti temu primerni tudi ukrepi za zagotovitev kapitalske ustreznosti. Ko gre pri podjetju za razliko med dejanskim in potrebnim obratnim kapitalom, podjetje lahko zmanjša oziroma odpravi razliko z ukrepi:

- **s katerimi zmanjšuje potrebni kapital**

Podjetje ima dve možnosti, če se odloči za zmanjšanje potrebnega kapitala, in sicer lahko zmanjša potrebni obratni kapital pri nespremenjenem obsegu poslovanja ali pa zmanjša potrebni kapital z zmanjšanjem obsega poslovanja.

Pri prvem primeru gre za zmanjšanje stalno vezanih kratkoročnih naložb oziroma zmanjšanje stalno angažiranih sredstev v posameznih oblikah ali celotnih kratkoročnih naložbah, kadar je to koristno zaradi povečanja dobičkonosnosti lastniškega kapitala ali izboljšanja strukture financiranja poslovanja. Tako zmanjšanje je (pri enakem obsegu poslovanja) možno zlasti z znižanjem optimalne ravni denarnih sredstev (na primer zaradi zmanjšanja spremenljivosti velikosti denarnih sredstev), zmanjšanjem obsega terjatev (na primer zaradi skrajšanja plačilnih rokov ali odkupovanja terjatev (faktoring)), zmanjšanjem obsega zalog surovin in materiala (na primer zaradi dobave ob pravem času), zmanjšanjem obsega nedokončane proizvodnje (na primer zaradi skrajšanja proizvodnega procesa), zmanjšanjem obsega zalog gotovih proizvodov (na primer zaradi drugačnega načina prodaje), zmanjšanjem zalog trgovskega blaga (na primer zaradi spremembe asortimenta) (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1997).

Podjetje uvede ukrepe preko zmanjšanja potrebnega kapitala z zmanjšanjem obsega poslovanja praviloma le pri prestrukturiranju ali sanaciji podjetja. V ZFFPod je opredeljeno pravilo finančnega poslovanja delujočega podjetja, ki predpostavlja, da delujoče podjetje nima ne potrebe ne namena, da bi povsem ustavilo ali pomembno skrčilo obseg svojega poslovanja.

- poveča dejanski obseg obratnega kapitala in s tem izboljša strukturo kapitala

Pri uvedbi ukrepov, s katerimi povečujemo dejanski obratni kapital, pa to lahko naredimo z:

- zmanjšanjem dolgoročnih naložb,
- povečanjem dolgoročnih dolgov,
- povečanjem lastniškega kapitala.

Zmanjšanje dolgoročnih naložb pomeni predvsem zmanjšanje osnovnih sredstev, ki niso potrebna v neposrednem poslovanju podjetja, zmanjšanje dolgoročnih naložb in terjatve iz poslovanja. **Povečanje dolgoročnih dolgov** pomeni najemanje dolgoročnih posojil, povečevanje dolgoročnih obveznosti iz poslovanja, preoblikovanje kratkoročnih obveznosti v dolgoročne ali izdaja dolgoročnih dolžniških vrednostnih papirjev (Bergant, Plavšak, 2000, str. 910). **Povečanje lastniškega kapitala** pomeni povečanje osnovnega kapitala s politiko neizplačevanja dobička ali vpoklicem vpisanih in neplačanih vložkov (Bergant, Plavšak, 2000, str.910). Poleg tega je povečanje lastniškega kapitala možno tudi zunajbilančno.

Nato mora uprava pripraviti oceno vplivov ukrepa na spremembo obsega oziroma strukture kapitala, ki mora biti podkrepljena z ustreznimi predračunskimi izkazi, ter oceno izvedljivosti ukrepa, kamor štejemo oceno dejanskih možnosti za izvedbo načrtovanega ukrepa in oceno časovnih rokov, v katerih je ukrep mogoče uresničiti.

Izvajanje ukrepov mora uprava začeti takoj, ko se ugotovi kapitalska neustreznost, oziroma najkasneje z iztekom roka za izdelavo poročila, to je najkasneje v dveh mesecih po ugotovitvi

nastopa kapitalske neustreznosti, v primeru, ko so ukrepi za zagotovitev kapitalske ustreznosti v pristojnosti uprave, torej ko ne gre za povečanje osnovnega ali lastniškega kapitala. Takrat je namreč potreben tudi ustrezen sklep skupščine.

4.3.3 Nadzorni svet

Naloga nadzornega sveta, ko uprava izdela poročilo o zagotavljanju kapitalske ustreznosti, je, da v skladu s poslovnofinančnimi načeli oceni, ali je podjetje kapitalsko neustrezno in ali so ukrepi, ki jih je predložila uprava, ustrezni in izvedljivi, ter na to poda svoje mnenje z ustrežno utemeljitvijo. Roka za izdelavo mnenja k poročilu uprave nadzornega sveta pa ZFPPod posebej ne določa.

Če nadzorni svet ugotovi, da podjetje ni kapitalsko neustrezno, ali če ugotovi, da ukrepi, ki jih je predložila uprava, niso ustrezni, oblikuje odklonilno mnenje. ZFPPod pri tem določa, da se posamezni član nadzornega sveta ne razbremeni odškodninske odgovornosti, če se seje nadzornega sveta ne udeleži ali če na seji glasuje proti odklonilnemu mnenju, če pri tem ne navede jasnih razlogov za nestrinjanje z večinsko sprejetim mnenjem.

Če podjetje oceni, da zaradi finančnega poslovanja podjetja ali katerih drugih dejavnikov, oziroma kadar bi bilo kapitalsko ustreznost mogoče zagotoviti samo s povečanjem kapitala, pa skupščina takšnega ukrepa ne sprejme, pride do skrajnega ukrepa; to je likvidacija podjetja.

5 PRIMER KAPITALSKO NEUSTREZNEGA PODJETJA

5.1 Predstavitev podjetja

Predstavljeno podjetje je realno podjetje. Vsi uporabljeni podatki so resnični, vendar ga bomo zaradi specifičnosti pri njegovem delovanju poimenovali podjetje »X, d. o. o.«. Podjetje »X, d. o. o.« deluje na področju medijev, zato bomo predstavili samo podatke, ki so relevantni za analizo kapitalske ustreznosti oziroma kapitalske neustreznosti. Podjetje »X, d. o. o.« deluje od leta 2000, namen njegove ustanovitve je delovanje na področju medijev, in sicer za lokalni medij. Lokalni televizijski program je po Zakonu o medijih (v nadaljevanju ZMed) program, ki je namenjen prebivalcem ene ali več lokalnih skupnosti oziroma pokrivanju območja, na katerem živi največ deset odstotkov prebivalstva Republike Slovenije, ter ki v oddajnem času med 8. in 24. uro obsega najmanj 30 odstotkov lokalnih vsebin lastne produkcije (Zmed, 2006). Podjetje »X, d. o. o.« ima štiri zaposlence, to so odgovorni urednik, tržnik, producent in poslovna sekretarka. Vsi ostali, ki kakorkoli sodelujejo pri poslovanju, so pogodbeni delavci. Pri svojem poslovanju je podjetje izpostavljeno tveganju plačilne nesposobnosti, obrestnemu, valutnemu in drugim tržnim tveganjem. V tabelah 3 in 4 (str. 23, 24) so prikazani podatki iz izkaza poslovnega izida in bilance stanja podjetja »X, d. o. o.« za leti 2005 in 2006.

Tabela 3: Izkaz poslovnega izida podjetja »X, d. o. o.«

Postavka	2006 (v EUR)	2005 (v EUR)
A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	474.071	379.265
I. Čisti prihodki od prodaje na domačem trgu	474.071	379.265
II. Čisti prihodki od prodaje na trgu EU	0	0
III. Čisti prihodki od prodaje na trgu izven EU	0	0
B. POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PR.	0	0
C. ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PR.	0	0
Č. USREDSTVENI LASTNI PROIZVODI IN LASTNE STORITVE	0	0
D. SUBVENCije, DOTACIJE IN DRUGI PRIHODKI, POVEZANI S POSL. UČINKI	0	0
E. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	11.421	35.929
F. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA	486.492	415.194
G. POSLOVNI ODHODKI	1.337.631	873.915
I. Stroški blaga, materiala in storitev	907.428	675.893
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala	0	0
2. Stroški porabljenega materiala	43.349	15.699
3. Stroški storitev	864.079	660.194
II. Stroški dela	290.402	85.119
III. Odpisi vrednosti	95.076	84.297
IV. Drugi poslovni odhodki	44.725	28.605
H. DOBIČEK IZ POSLOVANJA	0	0
I. IZGUBA IZ POSLOVANJA	851.139	458.721
J. FINANČNI PRIHODKI	16.057	79
K. FINANČNI ODHODKI	52.445	31.280
I. Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	0	0
II. Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	52.382	31.084
III. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	63	196
L. DRUGI PRIHODKI	1.239	2.495
M. DRUGI ODHODKI	6.259	29.432
N. CELOTNI DOBIČEK	0	0
O. CELOTNA IZGUBA	892.547	516.859
P. DAVEK IZ DOBIČKA	0	0
R. ODLOŽENI DAVKI	0	0
S. ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0	0
Š. ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	892.547	516.859

Vir: Letno poročilo podjetja »X, d. o. o.« za leto 2006.

Tabela 4: Bilanca stanja podjetja »X, d. o. o.«

Postavka		2006 (v EUR)	2005 (v EUR)
	SREDSTVA	914.280	385.028
A.	DOLGOROČNA SREDSTVA	372.922	152.750
I.	Neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitev	26.369	11.217
II.	Opredmetena osnovna sredstva	346.553	141.533
III.	Naložbene nepremičnine	0	0
IV.	Dolgoročne finančne naložbe	0	0
V.	Dolgoročne poslovne terjatve	0	0
VI.	Odložene terjatve za davek	0	0
B.	KRATKOROČNA SREDSTVA	297.922	198.840
I.	Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	0	0
II.	Zaloge	0	0
III.	Kratkoročne finančne naložbe	4.010	4.010
IV.	Kratkoročne poslovne terjatve	284.039	17.862
V.	Denarna sredstva	9.873	16.203
C.	KRATKOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	243.436	33.438
	Zabilančna sredstva	0	0
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	914.280	385.028
A.	KAPITAL	-503.112	-343.661
I.	Vpoklicani kapital	276.949	134.577
1.	Osnovni kapital	276.949	134.577
2.	Nevpoklicani kapital	0	0
II.	Kapitalske rezerve	590.724	0
III.	Rezerve iz dobička	23.106	23.105
1.	Zakonske rezerve	935	935
2.	Rezeve za lastne delnice in lastne poslovne deleže	22.171	22.171
3.	Lastne delnice in lastni poslovni deleži (kot odbitna postavka)	0	0
4.	Statutarne rezerve	0	0
5.	Druge rezerve iz dobička	0	0
IV.	Presežek iz prevrednotenja	0	0
V.	Preneseni čisti dobiček	0	0
VI.	Prenesena čista izguba	501.344	0
VII.	Čisti dobiček poslovnega leta	0	0
VIII.	Čista izguba poslovnega leta	892.547	501.344
B.	REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	0	0
C.	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	19.442	18.665
I.	Dolgoročne finančne obveznosti	19.442	18.665
II.	Dolgoročne poslovne obveznosti	0	0
III.	Odložene obveznosti za davek	0	0
Č.	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	1.397.950	704.966
I.	Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0	0
II.	Kratkoročne finančne obveznosti	887.185	401.861
III.	Kratkoročne poslovne obveznosti	510.765	303.105
D.	KRATKOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	0	5.058
	Zabilančne obveznosti	0	0

Vir: Letno poročilo podjetja »X, d. o. o.« za leto 2006.

Kapital podjetja za leto 2006, gledano z računovodskega stališča, znaša –503.112,00 EUR. Gledano s finančnega stališča, je le-ta –483.670,00 EUR, saj je kapitalu treba prišteti še dolgoročne obveznosti, ki znašajo 19.442,00 EUR. Ker je kapital podjetja negativen, lahko sklepamo, da gre za kapitalsko neustrezno podjetje.

Obratni kapital podjetja lahko izračunamo po naslednji formuli:

$$\text{OBK} = \text{KAP} - \text{DN} = -483.670,00 \text{ EUR} - 372.922,00 \text{ EUR} = -856.592,00 \text{ EUR}$$

Obratni kapital znaša $-856.592,00$ EUR, kar smo izračunali tako, da smo kapitalu (gledano s finančnega vidika) odšteli dolgoročne naložbe, med katere spadajo opredmetena osnovna sredstva ($346.553,00$ EUR), dolgoročne finančne naložbe (0 EUR), neopredmetena dolgoročna sredstva ($26.369,00$ EUR) in dolgoročne terjatve iz poslovanja (0 EUR). Rezultat nam pokaže, da podjetje razpolaga z negativnim obratnim kapitalom oziroma da obratnega kapitala nima. Dolgoročne naložbe podjetja so torej financirane kratkoročno, kar pomeni za podjetje višje tveganje pri zagotavljanju plačilne sposobnosti.

Z računovodskimi kazalniki, ki se med drugim uporabljajo za zgodnje odkrivanje kapitalske neustreznosti, bomo skušali ugotoviti stanje podjetja. Ker gre za računovodske kazalnike, bomo v naslednjih primerih kapital merili z računovodskega stališča, torej brez dolgoročnih obveznosti.

$$\begin{aligned} \text{Delež kapitala v financiranju} &= \text{kapital} / \text{obveznosti do virov sredstev} = -503.112 / 914.280 \\ &= \underline{-0,55} \end{aligned}$$

Kazalnik nam prikaže lastniško financiranje vseh sredstev podjetja. Rezultat je negativen, kar pomeni, da so vsa sredstva v podjetju financirana s dolžniškimi sredstvi.

$$\begin{aligned} \text{Delež dolga v financiranju} &= \text{dolg} / \text{obveznosti do virov sredstev} = 1.417.392 / 914.280 = \\ &= \underline{1,55} \end{aligned}$$

Kazalnik nam prikazuje zadolženost podjetja, manjši kot je, manj je podjetje zadolženo. Podjetje »X, d. o. o.« je precej zadolženo, če sklepamo iz tega kazalca.

$$\begin{aligned} \text{Finančni vzvod} &= \text{dolg} / \text{kapital} = 1.417.392 / -503.112 = \\ &= \underline{-2,82} \end{aligned}$$

Najugodnejše razmerje finančnega vzvoda je praviloma $1 : 3$ oziroma $1 : 1$, v tem primeru pa je negativen finančni vzvod, kar pomeni, da ima podjetje po tem kriteriju preveč dolga glede na kapital, s katerim razpolaga.

$$\begin{aligned} \text{Delež trajnega in dolgoročnega financiranja} &= (\text{kapital} + \text{dolgoročne rezervacije} + \text{dolgoročni} \\ &\quad \text{dolgovi}) / \text{obveznosti do virov sredstev} = \\ &= (-503.112 + 0 + 19.442) / 914.280 = \\ &= \underline{-0,53} \end{aligned}$$

Tudi tu velja, da večji kot je kazalnik, večja je kapitalska ustreznost. V našem primeru gre za negativni kazalnik, torej za kapitalsko neustreznost.

ZFPPod določa, da kapitalska neustreznost podjetja nastopi, ko je izguba tekočega leta, skupaj s prenesenimi izgubami prejšnjih let, dosegla polovico osnovnega kapitala podjetja. Splošna formula je opredeljena kot:

$$\text{Kapitalska neustreznost} \rightarrow \frac{\text{izguba tekočega leta} + \text{prenesena izguba}}{\text{osnovni kapital}} < 0,5$$

$$\text{Kapitalska neustreznost} \rightarrow \frac{- 892.547 + (- 501.344)}{276.949} < 0,5$$

$$\text{Kapitalska neustreznost} \rightarrow - 5,03 < 0,5$$

Kapitalska neustreznost znaša – 5,03, kar pomeni, da je podjetje kapitalsko neustrezno. V ZFPPod je naveden še naslednji, podoben način ugotavljanja kapitalske neustreznosti:

osnovni kapital (276.949)
 + vplačani presežek kapitala (0)
 + rezerve (23.106)
 + dobiček (0)
 – izguba (1.393.891)

= kapital (–1.093.836)

Izguba je presegla polovico osnovnega kapitala.

Z izračuni smo dokazali, da gre brez dvoma za kapitalsko neustrezno podjetje, saj vsak kazalnik posebej prikazuje slabo stanje podjetja z vidika kapitalske ustreznosti.

5.2 Razlogi za nastop kapitalske neustreznosti

Podjetje je od leta 2000 do leta 2005 poslovalo z relativno majhnim dobičkom, opravljalo je svojo dejavnost brez večjih težav, bilo je plačilno sposobno in dosegalo predpisano kapitalsko ustreznost.

V letu 2005 se je zamenjalo vodstvo, ki je zastavilo novo strategijo podjetja, katere glavni cilj je bil prodor iz lokalnega medija na državno raven, v kar so bile vključene investicije. Povečalo se je število zaposlencev, zastavili so si nakup novih programov, oddaj, nadaljevanj, projektov itd. Vse to je bilo povezano s stroški. Podjetje se je vedno znova zadolževalo s kratkoročnimi posojili, ki so mu jih večinoma dajali lastniki. Vendar svojih novih produktov ni uspelo zadovoljivo tržiti. Tako je na eni strani prišlo tudi do trikrat višjih

odhodkov, na drugi pa so prihodki ostajali na enaki stopnji kot prej. Zdravo podjetje je v manj kot letu dni začelo poslovati z izgubo. Na tej točki bi veljalo poudariti, da za nastalo situacijo ni krivo samo vodstvo, ki je z novo strategijo želelo razširiti področje poslovanja – brez ustreznega načrta in z neuspešnimi potezami. Tudi nadzorni svet, ki ni ustrezno nadziral poslovanja podjetja in poslovnih odločitev direktorja ter ni zahteval ustreznega plana poslovanja podjetja in strategije širitve poslovanja, je delno odgovoren. Ob tem so neodgovorno ravnali tudi lastniki podjetja, ki so nepremišljeno kreditirali podjetje, ne da bi se pozanimali, kam je namenjen denar in za svojo naložbo niso zahtevali dolgoročni načrt podjetja, ki bi upravičil takšne investicije, s svojim ravnanjem pa so dali zeleno luč nepreverjeni strategiji.

Konec leta 2006 se je vodstvo ponovno zamenjalo in začelo reševati nastalo situacijo. Najprej je bilo treba ugotoviti dejansko stanje podjetja in na podlagi tega zmanjšati stroške poslovanja podjetja. Vodstvo podjetja se je zato z dobavitelji začelo dogovarjati o nižjih cenah in možnostih obročnega odplačevanja, pričeli so z aktivnostmi zmanjševanja zaposlencev, ki so predstavljali presežno delovno silo, ter s tem zmanjšali stroške dela, prekinili pogodbe in naročila, ki niso bila nujna, itd. Cilj vsega tega je bil zmanjšati izgubo podjetja in pokriti preneseno izgubo.

Problemi, ki so se pojavili in ki so upočasnili celoten proces, pa so bili projekti, ki so že bili v teku in jih je bilo treba pripeljati do konca, saj bi njihova prekinitev lahko pomenila za podjetje večjo škodo, kot je bil strošek dodatnega financiranja teh projektov do njihovega zaključka.

5.3 Priprava poročila o zagotavljanju kapitalske ustreznosti in seznanitev s programom ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti

Naslednji projekt, ki se ga je lotilo vodstvo, je bil priprava poročila o zagotavljanju kapitalske ustreznosti in seznanitev nadzornega sveta s programom ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti.

ZFPPod v 10. členu posebej določa dolžnosti uprave ob nastopu kapitalske neustreznosti podjetja:

- analizirati vzroke za nastop kapitalske neustreznosti ter najkasneje v dveh mesecih izdelati poročilo o zagotavljanju kapitalske ustreznosti in ga predložiti nadzornemu svetu;
- začeti izvajanje ukrepov, opredeljenih v poročilu o zagotavljanju kapitalske ustreznosti, ki so v njeni pristojnosti (na primer: vpoklic presežkov v osnovni kapital);

- sklicati skupščino in ji predlagati, da sprejme ukrepe, opredeljene v poročilu o zagotavljanju kapitalne ustreznosti, ki so v njeni pristojnosti (na primer: povečanje osnovnega kapitala kapitalne družbe s sočasnim zmanjšanjem osnovnega kapitala zaradi pokrivanja nepokrite izgube).

5.3.1 Analiza vzrokov za nastanek kapitalne neustreznosti

Uprava podjetja »X, d. o. o.« je najprej pojasnila, da je iz bilance stanja z dne 31. 12. 2006 razvidno, da je podjetje »X, d. o. o.« kapitalno neustrezno, ter da je direktor podjetja pripravil program ukrepov za zagotovitev kapitalne ustreznosti, o njem obvestil nadzorni svet in predlagal sklic skupščine.

Na dan 31. 12. 2006 je podjetje izkazovalo negativen kapital v višini 503.112,00 EUR. Bilo je kapitalno neustrezno skladno z določili ZFPPod, zato je morala uprava sprejeti ukrepe za zagotovitev kapitalne ustreznosti podjetja.

Iz izkaza poslovnega izida vidimo, da so prihodki v letu 2006 znašali 502.788,00 EUR:

čisti prihodki od prodaje = 474.071,00 EUR

drugi poslovni prihodki = 11.421,00 EUR

finančni prihodki = 16.057,00 EUR

drugi prihodki = 1.239,00 EUR

prihodki = 502.788,00 EUR

Celotni odhodki so znašali 1.396.335,00 EUR:

poslovni odhodki = 1.337.631,00 EUR

finančni odhodki = 52.445,00 EUR

drugi odhodki = 6.259,00 EUR

odhodki = 1.396.335,00 EUR.

Podjetje je v letu 2006 ustvarilo negativen poslovni izid (čista izguba obračunskega obdobja) 892.547 EUR, bilančna izguba 31. 12. 2006 je znašala 1.393.891,00 EUR (vsota čiste izgube poslovnega leta in prenesenega čistega dobička).

31. 12. 2006 je imelo podjetje »X, d. o. o.« 19.442,00 EUR dolgoročnih finančnih obveznosti.

31. 12. 2006 je imelo podjetje skupaj 1.417.392,00 EUR obveznosti, od tega 1.397.950,00 EUR kratkoročnih. Struktura kratkoročnih obveznosti je naslednja:

- obveznosti iz kratkoročnih posojil znašajo 887.185,00 EUR (63,57 %),
- obveznosti iz poslovanja 510.765,00 EUR (36,43 %).

Kratkoročna posojila je podjetje prejemale predvsem od družbenikov, ki so po strukturi kratkoročnih posojil financirali podjetje v 95,51 % vseh kratkoročnih posojil. 4,30 %

kratkoročnih posojil je podjetje financirala banka, 0,19 % pa drugi. Financiranje poslovanja je v letu 2006 potekalo v veliki meri s prejetimi posojili, predvsem od lastnikov podjetja.

Razlog za težave, v katerih se je znašlo podjetje »X, d. o. o.«, je predvsem v nezadostnem ustvarjanju prihodkov glede na porast stroškov v letu 2006. Kosmati donos iz poslovanja se je v letu 2006 glede na leto 2005 povečal za 17,17 %, poslovni odhodki pa za 53,06 %, pri čemer je izguba iz poslovanja znašala 851.139,00 EUR.

Stroški storitev in materiala, ki predstavljajo 70,10 % vseh poslovnih odhodkov v letu 2006, so se v letu 2006 povečali za 34 %, stroški dela, ki predstavljajo 21,73 % vseh poslovnih odhodkov, pa za 241 %. Povečanje stroškov je predvsem posledica spremembe v organizaciji proizvodnje ter povečanega zaposlovanja ob koncu leta 2005 in v prvi polovici 2006. Ob zahtevnejši organizaciji proizvodnje temu ni uspel slediti oddelek trženja in pravočasno zagotoviti ustreznega povečanja prihodkov, ki jih podjetje ustvarja predvsem s trženjem oglasnega prostora.

Na podlagi analiziranih podatkov se je uprava podjetja »X, d. o. o.« odločila, da je treba z ukrepi finančne reorganizacije pokriti izgubo tekočega leta in preteklih let ter dodatno zagotoviti kapital in ostale kategorije, potrebne za nemoteno poslovanje podjetja v bodoče. Program ukrepov za zagotovitev plačilne sposobnosti bo usmerjen v:

- pokrivanje prenesene izgube preteklih let iz kapitalskih rezerv;
- lastniško strukturo, na katero bo naslovljen poziv za konverzijo obstoječih terjatev družbenikov do podjetja v kapital podjetja v potrebni višini;
- denarna vplačila lastnikov podjetja.

5.3.2 Izvajanje ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti

Uprava je izvajanje ukrepov, ki so bili v njeni pristojnosti, začela še pred izdelavo poročila o zagotavljanju kapitalske ustreznosti. Ocenila je, da so ti ukrepi za nadaljnje poslovanje podjetja nujno potrebni in da predstavljajo nujni pogoj za obstoj podjetja na trgu, s čimer bo zaščitila tudi interese upnikov in lastnikov podjetja. Začela je zmanjševati stroške plač, z dobavitelji se je začela pogajati za nižje cene in za obročno odplačevanje. Preklicala je pogodbe in naročila, ki za poslovanje niso bila ključnega pomena, ter zaključevala projekte, ki so bili v teku.

5.3.3 Sklic skupščine za sprejem ukrepov, opredeljenih v poročilu o zagotavljanju kapitalske ustreznosti

Uprava je predlagala, da skupščina družbenikov sprejme naslednji sklep:

Kapitalska ustreznost predvideva, da izguba tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami preteklih let ne presega polovice osnovnega kapitala podjetja.

Družbeniki dokapitalizirajo podjetje »X, d. o. o.« iz kapitalskih rezerv tako, da bo podjetje zadovoljevalo vsaj minimalne kriterije glede kapitalske ustreznosti, to je, da so tekoča in pretekle izgube manjše od polovice osnovnega kapitala. Torej bo treba dokapitalizirati podjetje za najmanj 1.532.365,5 EUR:

Polovica osnovnega kapitala = 276.949,00 EUR / 2 = 138.474,5 EUR
prenesena čista izguba = 501.344,00 EUR
čista izguba poslovnega leta = 892.547,00 EUR
= 1.532.365,5 EUR

Iz obstoječih kapitalskih rezerv podjetje pokrije 590.724 EUR prenesene in tekoče izgube. Poveča se kapital podjetja (vplačani presežek kapitala) v višini 941.641,5 EUR, in sicer s konverzijo terjatev družbenikov in vplačilom denarnih sredstev.

Osnovni vložki družbenikov v osnovnem kapitalu ostanejo po navedenih ukrepih nespremenjeni. Družbeniki podjetja »X, d. o. o.« imajo naslednjo lastniško strukturo:

- družbenik 1: 40 %,
- družbenik 2: 40 %,
- družbenik 3: 20 %.

Terjatev družbenika 1, ki je predmet konverzije v kapital, temelji na prevzemu odprtih postavk in pogodb v znesku 1.332.367,88 EUR. Terjatev družbenika 2, ki je predmet konverzije v kapital, temelji na odprtih postavkah in pogodbah v znesku 94.877,96 EUR. Terjatev družbenika 3, ki je predmet konverzije v kapital, temelji na odprtih postavkah in pogodbah v znesku 114.491,14 EUR

Družbenik 1 ob prevzemu terjatev konvertira svoje terjatve v višini 376.656,6 EUR.

Družbenik 2 ob prevzemu terjatev konvertira svoje terjatve v višini 94.877,96 EUR in vplača denarna sredstva v višini 281.778,64 EUR.

Družbenik 3 ob prevzemu terjatev konvertira svoje terjatve v višini 114.491,14 EUR in vplača denarna sredstva v višini 73.837,16 EUR.

5.3.4 Predlog sklepa skupščine podjetja

Družbeniki podjetja »X, d. o. o.« dokapitalizirajo podjetje »X, d. o. o.« na naslednji način:

Poveča se kapital podjetja (vplačani presežek kapitala) v višini 941.641,5 EUR, in sicer s konverzijo terjatev družbenikov in vplačilom denarnih sredstev, kot sledi:

- Družbenik 1 ob prevzemu terjatev konvertira svoje terjatve v višini 376.656,6 EUR.
- Družbenik 2 ob prevzemu terjatev konvertira svoje terjatve v višini 94.877,96 EUR in vplača denarna sredstva v višini 281.778,64 EUR.
- Družbenik 3 ob prevzemu terjatev konvertira svoje terjatve v višini 114.491,14 EUR in vplača denarna sredstva v višini 73.837,16 EUR.

Iz kapitalskih rezerv se pokrije 590.724 EUR prenesene in tekoče izgube.

Podjetje iz vplačanega presežka kapitala v skupni višini 941.641,5 EUR pokrije del prenesene izgube.

5.3.5 Sklep nadzornega sveta

Naloga nadzornega sveta je, da v skladu s poslovnofinančnimi načeli oceni, ali je podjetje kapitalsko neustrezno ter ali so ukrepi, ki jih je predložila uprava, ustrezni in izvedljivi.

Nadzorni svet je predloge proučil in sklenil, da je rešitev, ki jo predlaga uprava, ustrezna. Družbeniki so pripravljene svoje terjatve konvertirati v podane zneske, vendar pri tem družbenik 2 denarnih sredstev, ki bi jih poleg konvertiranja terjatev moral vplačati, nima. Zato predlaga, da ta znesek vplača družbenik 1. S tem se družbeniku 1 poviša tudi delež lastništva. Družbenik 1 se z navedeno rešitvijo strinja.

ZMed (2006), v katerem je opredeljeno omejevanje koncentracije, določa, da je za pridobitev 20 ali več odstotkov lastniškega ali upravljalškega deleža oziroma deleža glasovalnih pravic v premoženju izdajatelja radijskega ali televizijskega programa treba pridobiti soglasje pristojnega ministrstva, ki soglasje izda po predhodnem mnenju agencije.

Vsi trije družbeniki imajo dovoljenje pristojnega ministrstva za lastniški delež, ki ga imajo. S konvertiranjem terjatev in vplačilom denarnih sredstev, ki bi jih družbenik 1 želel vplačati

namesto družbenika 2, bi se zvišal delež lastništva družbenika 1. Za to družbenik 1 po ZMed (2006) potrebuje predhodno dovoljenje pristojnega ministrstva.

Pristojno ministrstvo za medije je ministrstvo za kulturo, kamor je družbenik 1 poslal prošnjo za dovoljenje za povečanje lastniškega deleža v podjetju »X, d.o.o.«, da lahko zagotovijo kapitalsko ustreznost, ki jo predpisuje ZFPPod.

ZMed (2006) določa še, da ministrstvo za kulturo izdajo soglasja lahko zavrne v naslednjih primerih:

- kadar bi izdajatelj radijskega ali televizijskega programa s pridobitvijo deleža imel prevladujoč položaj na oglaševalskem trgu, tako da bi njegov delež prodaje oglaševalskega prostora v posameznem radijskem ali televizijskem programu presegel 30 odstotkov glede na celoten radijski ali televizijski oglaševalski prostor v Republiki Sloveniji;
- kadar bi si izdajatelj radijskega ali televizijskega programa s pridobitvijo deleža ustvaril prevladujoč položaj v medijskem prostoru, tako da bi sam ali skupaj z odvisnimi podjetji dosegel več kot 40-odstotno pokritost območja Republike Slovenije s signalom programov, glede na celotno pokritost tega območja z vsemi radijskimi ali televizijskimi programi;
- kadar bi izdajatelj enega ali več splošnoinformativnih tiskanih dnevnikov sam ali z vplivom na eno ali več odvisnih podjetij s pridobitvijo deleža imel prevladujoč položaj na trgu, tako da bi število prodanih izvodov njegovih dnevnikov preseгло 40 odstotkov vseh prodanih izvodov splošnoinformativnih tiskanih dnevnikov v Republiki Sloveniji.

Pri podjetju »X, d. o. o.« gre za odpravo kapitalske neustreznosti, kar ne spada v našete primere. Postopek pridobitve dovoljenja za povečanje lastniškega deleža pa je po drugi strani dolgotrajen postopek, zaradi katerega podjetje »X, d.o.o.« v roku, ki ga predpisuje ZFPPod, ni mogla odpraviti kapitalske neustreznosti, saj za to ni imela ustreznih zakonsko predpisanih pogojev. Tu se pokaže neuskkljenost zakonodaje, ki po eni strani predpisuje časovne roke za odpravo nepravilnosti v poslovanju, v našem primeru odprave kapitalske neustreznosti, po drugi strani pa drug specifičen zakon ureja odnose med družbeniki, ki onemogočajo izpeljavo nujno potrebnih postopkov za odpravo konkretnih nepravilnosti v pravočasnem roku. Ne glede na to, se je vodstvo podjetja »X, d. o. o.« odločilo, da je zagotovitev kapitalske ustreznosti nujno, zato je nadaljevalo vse postopke, ki bodo podjetje privedli do ustrezne kapitalske ustreznosti.

6 KRITIKE ZAKONA O FINANČNEM POSLOVANJU PODJETIJ

Namen ZFPPod je bil izbris gospodarskih družb, ki imajo blokirane račune več kot 12 mesecev, iz registra brez likvidacije in zmanjšanje finančne nediscipline, njegova učinkovitost pa je bila tema mnogih razprav strokovnjakov, katerih mnenja so različna.

Lahko rečemo, da je zakon svoj prvi namen dosegel, saj je res prišlo do izbrisa gospodarskih družb, ki so imele blokirani račun več kot 12 mesecev, iz sodnega registra. Kot ugotavlja Berk (2002, str. 76), se je ob sprejetju ZFPPod zmanjšalo število blokad računov, vendar je bilo to posledica izbrisa pravnih oseb iz sodnega registra nedelujočih podjetij. To lahko vidimo tudi iz tabele 2 (na strani 9), ki kaže upad števila pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi od leta 1999 do leta 2000 za 2600 pravnih oseb, trend pa je trajal vse do leta 2002.

Mlinarič (2000, str. 34) kritizira predvsem izrazje, uporabljeno v ZFPPod. Poleg tega ugotavlja, da ZFPPod rešuje probleme le za nazaj, saj so plačilna nesposobnost, kapitalska neustreznost in prezadolženost skrajne meje, do katerih podjetje lahko pride, tako pa je učinkovitost zakona odvisna od učinkovitosti sodstva. Kot rešitev predlaga dostopnost kakovostnih bonitetnih informacij in učinkovitost sodišč.

Avšič (2000, str. 14) meni: »Zakon podjetjem nalaga, kako morajo ukrepati, če se podjetje zaplete v finančne težave. Toda če ne ravnajo tako, jih država ne bo kaznovala. Pač pa jih bodo lahko kaznovali tisti, ki so zaradi njihovega slabega poslovanja ob denar.« Nadalje ugotavlja, da je finančna disciplina sicer dobrodošla, vendar bo njena učinkovitost v večji meri odvisna od upnikov (Avšič, 2000, str.14).

Če izhajamo iz statističnih podatkov, ki jih je zabeležil AJPES, in tabele 7, lahko vidimo, da so se od leta 2000 dalje (ko je ZFPPod začel veljati) število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in zneski njihovih neporavnanih obveznosti zmanjševali. Delni razlog za to je, da v skladu z ZFPPod iz sodnega registra izbrišejo tiste gospodarske družbe, ki v enem letu niso opravile nobenih izplačil z računov pri izvajalcih plačilnega prometa. Na način se je zmanjšalo število pravnih oseb, ki so imele dospele neporavnane obveznosti evidentirane že več kot leto dni (AJPES, 2003, str.10).

Iz podatkov v tabeli 5 (na str. 34) lahko vidimo, da se je število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi po letu 2002 začelo zopet povečevati.

Tabela 5: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi od leta 1999 do 2008

Leto	Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi
December 1999	9312
December 2000	6712
December 2001	5579
December 2002	2316
December 2003	2349
December 2004	3178
December 2005	3370
December 2006	3317
December 2007	3456
Maj 2008	2736

Vir: AJPES: Pravne osebe z dospelimi neporavnanimi obveznostmi, 2003;2004;2005;2006;2007 in 2008.

V letih 2006 in 2007 je število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi ostajalo približno na enaki ravni kot v letu 2005.

V letu 2008 je število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi padlo s 3.456 (december 2007) na 2.736 (maj 2008). V letu 2008 je viden trend upadanja števila pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi.

Upad števila pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi bi lahko pripisali Pravilniku o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka, ki je bil objavljen kot dopolnilo Zakonu o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ) v Uradnem listu Republike Slovenije 27. decembra 2007 in je začel veljati 1. januarja 2008.

Namen tega pravilnika je skrajšati sodne postopke ob izvršbah, saj lahko upniki svoje terjatve dajo v izvršbo z ustreznimi obrazci po spletu. S tem se je čas za celotni postopek od začetka izvršbe do dejanskega poplačila terjatev skrajšal, upniki pa so tudi zavarovani pred neplačniki.

Ali bodo skrajšani postopki izvršb res rešili problem finančne nediscipline, bomo videli v prihodnosti, saj je iz podatkov, ki jih imamo do zdaj, težko oceniti, kako dolgo bo trajal trend upadanja števila pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi. Lahko rečemo, da ZFPPod sicer ni bil najbolj uspešen pri odpravljanju finančne nediscipline, je pa bila uvedba ZFPPod korak k boljši plačilni disciplini. Strinjamo pa se, da je – in kot kaže tudi bo – finančna disciplina še naprej v veliki meri odvisna od upnikov.

Tudi na primeru podjetja »X, d. o. o.« lahko zaključimo podobno. Podjetje je bilo namreč po 6. členu ZFPPod kapitalsko neustrezno že konec leta 2005, saj je imelo izgubo 501.344,00 EUR, razpolagalo pa je s 134.577,00 EUR osnovnega kapitala. Poslovalo je še naprej, financirali so ga lastniki s kratkoročnimi posojili, tako da je lahko pokrivalo kratkoročne obveznosti in s tem zadovoljilo upnike.

Ob zamenjavi uprave konec leta 2006 je prišlo do takojšnjega ukrepanja z zniževanjem stroškov in pokrivanjem izgube. Z upniki so se dogovarjali o rešitvah, predvsem o nižjih cenah in obročnem poslovanju. Šele po tem, ko je podjetje začasno ublažilo probleme plačilne nesposobnosti, ki so bili za nemoteno nadaljnje poslovanje podjetja nujni in prioritetni, pa so začeli z izdelavo poročila o zagotavljanju kapitalске ustreznosti in s seznanitvijo programa ukrepov za zagotovitev kapitalске ustreznosti. Pri tem pa so prekoračili zakonsko predpisani rok, ki je najkasneje dva meseca po ugotovitvi kapitalске neustreznosti.

Pri seznanitvi s programom ukrepov za zagotovitev kapitalске ustreznosti so ugotovili, da za izpeljavo ukrepov potrebujejo dovoljenje ministrstva za kulturo za izdajo soglasja za povišanje deleža lastništva. Ministrstvo v roku, ki bi omogočal pravočasno zagotovitev kapitalске ustreznosti, odgovora ni posredovalo. Podjetje je izpeljalo postopke skladno z ZFPPod, vendar kapitalске ustreznosti ni zagotovila v roku, ki jo ta zakon predpisuje.

Ob tem se pojavlja tudi vprašanje ustreznosti določil ZFPPod, ki ne upoštevajo specifičnih dejavnosti posameznih podjetij, ki so podvržena tudi drugim zakonskim ureditvam. Prav tako pa se v realnem poslovanju podjetja pojavljajo prioritete, ki bodo omogočile ali zagotovile nemoteno nadaljnje poslovanje in delovanje podjetja ter s tem omogočile tudi varstvo upnikov in premoženja lastnikov.

ZFPPod nam je dal napotke o finančnem poslovanju podjetja, ki so na neki način pripomogli k informiranosti podjetij na področju poslovanja, in povečal vlogo finančne funkcije v podjetjih ter nas zakonsko nekoliko omejil. Lahko rečemo, da je ZFPPod eden od korakov k izboljšanju poslovanja podjetij v Sloveniji in izboljšanju finančne nediscipline. Vendar izvajanje zakona ni pod nadzorom države, ampak upnikov. Tako je prva stopnja, ko se podjetje znajde v težavah, pravzaprav pogajanje ter dobri odnosi z upniki in lastniki podjetij ter šele nato poročila in plani, ki jih predpisuje ZFPPod.

SKLEP

Zakon o finančnem poslovanju podjetij je bil sprejet 24. junija 1999. V Uradnem listu Republike Slovenije je bil objavljen 8. julija 1999 in je začel veljati 15 dni po objavi, določbe najpomembnejših členov (od 10. do 22.) pa so se začele uporabljati 24. januarja 2000. Razlogov za njegov sprejem je bilo več, med najpomembnejše pa spadajo: nerešeni položaj ekonomsko nedelujočih subjektov in problemi, povezani s finančno nedisciplino. Pomembna značilnost ZFPPod je, da ne določa sankcij, ampak odškodnine, ki so povezane z določenimi ravnanji odgovornih za finančno poslovanje podjetja.

V 6. členu ZFPPod predpisuje, da mora kapitalška družba zagotoviti razpolaganje z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja pri svoji dejavnosti, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov.

Pojme, ki jih uporablja ZFFPod in ki jih moramo upoštevati pri ocenjevanju kapitalске (ne)ustreznosti, je treba gledati s finančnega stališča, saj se ZFFPod sklicuje na poslovnofinančna načela, ki opredeljujejo kapital kot stanje celotnega dolgoročnega financiranja podjetja.

Osnovni namen zagotavljanja kapitalске ustreznosti je predvsem zmanjševanje tveganja plačilne nesposobnosti podjetij. Le-ta je odvisna tako od strukture kapitala kot od obsega kapitala. Zato s pojmom ustrezni kapital označujemo ustrezen obseg (višino) kapitala, ki neposredno zagotavlja dolgoročno plačilno sposobnost podjetja in ustrežno strukturo kapitala, ki vpliva na povečanje dobičkonosnosti lastniškega kapitala in s tem na povečanje vrednosti lastniškega kapitala ter posledično na dolgoročno plačilno sposobnost podjetja.

Pri razlagi ustreznega obsega kapitala je pomemben pojem obratni kapital ali načelo ustreznega obratnega kapitala. Le-ta predstavlja razliko med obveznostmi do dolgoročnih virov in dolgoročnimi naložbami ter je tisti del kapitala, ki financira kratkoročna sredstva.

Podjetja naj bi imela tudi ustrežno strukturo kapitala. Tako dolžniški kot lastniški kapital pa imata vsak svoje prednosti in slabosti. Če podjetje v svoji strukturi uporablja več dolga, je tveganje pri poslovanju podjetja večje in posledično lastniki pričakujejo višjo dobičkonosnost kapitala. Enako velja obratno: če podjetje v svoji strukturi razpolaga predvsem z lastniškim kapitalom, je tveganje manjše in so donosi praviloma nižji. Optimalna struktura kapitala je pri tisti višini tveganja in dobičkonosnosti, pri kateri je cena delnice podjetja najvišja.

Pri kapitalski ustreznosti so nam lahko v pomoč računovodski kazalniki, kot so delež kapitala v financiranju, delež dolga v financiranju, finančni vzvod, delež trajnega in dolgoročnega financiranja in drugi. Naštete kazalnike lahko podjetja uporabljajo tudi pri zgodnjem odkrivanju kapitalске neustreznosti.

Splošne formule, s katero bi lahko ugotovili kapitalsko ustreznost oziroma neustreznost, ni. Kljub temu ZFFPod določa, da kapitalska neustreznost podjetja nastopi, ko je izguba tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami prejšnjih let dosegla polovico osnovnega kapitala podjetja.

Ob nastopu kapitalске neustreznosti ZFFPod predpisuje postopek, ki ga mora izvesti kapitalsko neustrezno podjetje. Najprej mora uprava analizirati vzroke za nastop kapitalске neustreznosti ter najkasneje v dveh mesecih izdelati načrt možnih ukrepov, potrebnih za zagotovitev kapitalске ustreznosti, in ga predložiti nadzornemu svetu, nato pa začeti izvajanje ukrepov, opredeljenih v poročilu o zagotavljanju kapitalске ustreznosti, ki so v njeni pristojnosti. Naloga uprave je prav tako sklicati skupščino in ji predlagati, da sprejme ukrepe, opredeljene v poročilu o zagotavljanju kapitalске ustreznosti, ki so v njeni pristojnosti. Nadzorni svet mora izdelati mnenje k poročilu uprave o zagotavljanju kapitalске ustreznosti. Za konec mora uprava gradivu za sklic skupščine priložiti poročilo o zagotavljanju kapitalске ustreznosti z mnenjem nadzornega sveta.

V diplomskem delu je analiziran primer podjetja »X, d. o. o.«, ki je kapitalno neustrezno in je zato izdelalo poročilo o zagotavljanju kapitalne ustreznosti, v katerem so pojasnjeni vzroki za nastanek kapitalne neustreznosti ter predstavljena program ukrepov za zagotovitev kapitalne ustreznosti in seznam predlogov sklepa skupščine podjetja. Pri seznanitvi s programom ukrepov za zagotovitev kapitalne ustreznosti je bilo ugotovljeno, da je za izpeljavo ukrepov potrebno dovoljenje ministrstva za kulturo za izdajo soglasja za povišanje deleža lastništva posameznega družbenika, s čemer bi lahko izpeljali ukrepe za zagotovitev kapitalne ustreznosti. Ker pa postopki za pridobitev takšnega dovoljenja trajajo dolgo, podjetje v predpisanem roku ni moglo zagotoviti kapitalne ustreznosti.

Za zaključek lahko rečemo, da je zakon dosegel svoj namen pri reševanju položaja ekonomsko nedelujočih subjektov, saj so se podjetja, ki so imela blokiran račun več kot 12 mesecev, res izbrisala iz sodnega registra. Pri odpravljanju finančne nediscipline oziroma konkretno pri kapitalni neustreznosti podjetij, ki je neposredna tema mojega diplomskega dela, pa lahko rečemo, da je bil zakon manj uspešen.

ZFPPod nam je dal napotke o finančnem poslovanju podjetja, ki so na neki način pripomogli k informiranosti podjetij na področju poslovanja, in povečal vlogo finančne funkcije v podjetjih ter nas zakonsko nekoliko omejil. Lahko tudi rečemo, da je ZFPPod eden od korakov k izboljšanju poslovanja podjetij v Sloveniji in izboljšanju finančne nediscipline.

Vendar, kot lahko vidimo iz primera podjetja »X, d. o. o.«, izvajanje zakona ni pod nadzorom države, ampak upnikov. Tako je prva stopnja, ko se podjetje znajde v težavah, pravzaprav pogajanja ter dobri odnosi z upniki in lastniki podjetij ter šele nato poročila in plani, ki jih predpisuje ZFPPod.

LITERATURA IN VIRI

1. Allman-Ward M. & Sagner J. (2003). *Essentials of Managing Corporate Cash*. New Jersey: John Wiley&Sons.
2. Avšič, V. (2000). Koga bo pogoltnil nov finančni zakon?. *Gospodarski vestnik*, 7, 12–15.
3. Bergant, Ž. (2000). Kapitalska ustreznost podjetja. *Ekonomski in poslovna revija*, 1, 79–97.
4. Bergant Ž. & Plavšak N. (2000). *Zakon o finančnem poslovanju podjetij s komentarjem*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
5. Berk, A. (2002). Zakaj se zakon o finančnem poslovanju podjetij ni posrečil?. *Gospodarski vestnik*, 50, 76–78.
6. Berk A., Lončarski I. & Zajc P. (2004). *Poslovne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
7. F. Brigham E. & R. Daves P. (2004). *Intermediate Financial Management*. (8th ed.) b.k. Thomson South Western.
8. Juričič, D. (2006). Zaznavanje nevarnosti plačilne nesposobnosti. *Naše gospodarstvo*, 3–4, 135–139.
9. K. Vabšek, S. (2002), Evropska unija izdala direktivo za urejanje plačilne nediscipline. *E-finance*. Najdeno 02.04.2008 na spletnem naslovu:
http://www.finance.si/26336/Evropska_unija_izdala_direktivo_za_urejanje_pla%8ilne_nediscipline.
10. Kleindienst, R. (2000). Kdo najbolj potrebuje lastniški kapital in zakaj?. *Podjetnik: Obrtno podjetniška zbornica Slovenije*, 46–51.
11. Kodeks poslovnofinančnih načel. (1997). Slovenski inštitut za revizijo (Revizor 5/96, 11. December 1997).
12. Letno poročilo za leto 2006 podjetja “X, d.o.o.”
13. Mason R. (2003). *Finance for Non-Financial Managers in a week*, b.k., Hodder&Stoughton.
14. Mayr, B. (2000). Kdaj je treba izdelati načrt finančne reorganizacije in kdaj program ukrepov pri motnjah v poslovanju? Izognite se odškodninam, ki vas lahko doletijo po novem zakonu o finančnem poslovanju podjetij. *Podjetnik: Obrtno podjetniška zbornica Slovenije*, 37–45.
15. *Mednarodni Standardi revidiranja in mednarodna stališča o revidiranju*. (2005). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
16. Mlinarič, F. (2000). Ali bo zakon o finančnem poslovanju podjetij res opravil s finančno nedisciplino?. *Revija za računovodstvo in finance*, 6, 15–37.
17. *Pravne osebe z dospelimi neporavnanimi obveznostmi*. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. Najdeno 19.04.2008 na spletnem naslovu:
<http://www.ajpes.si/dokumenti/dokument.asp?>
18. Slovenski računovodski standardi. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 118/2005, 27. december 2005)

19. Šinkovec J. & Škerget D. (1999). *Zakon o finančnem poslovanju z uvodnimi pojasnili in Zakon o prisilni poravnavi, stečajju in likvidaciji s komentarjem*. Ljubljana: Primath
20. Tome Lampič, R. (1999). Upniki kot ribe na suhem. *Glas gospodarstva*. Najdeno 01.03.2008 na spletnem naslovu: <http://www.gzs.si/slo//4131>.
21. Vidic D. & Zaman M. (2000). Računovodski kazalniki v povezavi z zakonom o finančnem poslovanju podjetij. *Revija za računovodstvo in finance*, 6, 38–46.
22. Vidic Z. (2005). *Analiza gibanja računovodskih kazalnikov podjetij v stečajnem postopku*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta
23. Zakon o finančnem poslovanju podjetij. (1999). *Uradni list RS*. (Št. 54/1999, 8. julij 1999).
24. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. (2007). *Uradni list RS*. (Št. 126/2007, 31. december 2007).
25. Zakon o gospodarskih družbah. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 42/2006, 19. april 2006).
26. Zakon o izvršbi in zavarovanju. (2007). *Uradni list RS*. (Št. 3/2007, 27. december 2007)
27. Zakon o medijih. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 110/2006, 26. oktober 2006).
28. Zakon o prisilni poravnavi, stečajju in likvidaciji. (1993). *Uradni list RS*. (Št. 67/1993, 7. december 1993).
29. Zakon o prisilni poravnavi, stečajju in likvidaciji. (1997). *Uradni list RS*. (Št. 39/1997, 30. junij 1997).